

R. Simon

(1)

יד א וידבר יהוה אל משה לאמר: זאת תהיה תורת המצורע ביום טהרתו והובא אלהתהן: ויצא

א ומקל י עם משה למימר: ב דא תהי אודותא דסגירא ביומא דדכותה ויתתי קות בהנא: ג ויפוק בהנא למברא

לקט בהיר

רש"י

(א) דייק מתיבת ביום המיוחד, שהיה די לומר בטרתו והובא אל הכהן, ובת"כ הוסיפו חז"ל בטומאתו וטהרתו ביום, משום דדרשו תיבת ביום למעלה עו"ה תורת המלוע

ביום, ובתיבת תורת נכלל בין טומאתו ובין טהרתו, ורבינו לא חש להביאו שאין נזכר ואין הכרח לפי פשוטו (רא"ם), - והנה לפי ח"כ זה נראה שטהרתו רגונו לומר שכאשר ידע או חשב שנתרפא נריך כהן שיבא ויראה אם אמת הוא שנתרפא ויאמר טהור אתה, ודבר זה נריך להיות ביום דוקא, מאחר שכולל הת"כ ביחד טומאתו וטהרתו, ובטומאתו פשוט שכן הוא שניריך לראותו ולטמאותו דוקא ביום, שהלא אין בטומאתו דבר אחר להחליט בו, אבל בגמ' מגילה על מה שאמרו כל היום כשר לטהרת מלוע דכתיב זאת תהיה תורת המלוע ביום טהרתו פירש רש"י בפרים וען ארו ואזוב ושי תולעת עכ"ל, וכן הוא ברמב"ם פ"א מה' ט"ז שכל הענין נריך להיות ביום, אבל בשום אופן אין המדובר מהבאת קרבנותיו שאחר ו' ימי ספרו, וזה פשוט, ובש"ס הקשה למה לנו פסוק זה הלא כתיב ביום נותו (שמשם ידעינן שאין קרבן קרב נלילה) ומירך שמאחר שקרבנו משונה שניך תנפה מחיים הו"א שאין נריך יום וקיים "מלאתי", ואינו יודע היכן מלא, וגוף הקושיא לא קשה

אור החיים

(ד) ב. זאת תהיה תורת. כל הכתוב מיוחד, שלא היה לו לומר אלא כי יטהר המלוע והובא אל הכהן וגו'. ובתורת כהנים דרשו תיבת זאת למעט טהרת המלוע (בצמח, שלא יהיה אלא צבית עולמים, ותיבת תהיה לרבות שיטהרו מלועים בזמן הזה), וכמעשה רבי טרפון (ירושלמי פ"ג ה"ב, ת"כ פסוק ד') שהראה מקל שטהר בו מלועים בזמן הזה, ותיבת תורת לומר שהגם שחלק בטומאת מלוע שיש מוחלט בראיית כהן פעם ראשונה ויש בהסגר שבוע וכדומה אף על פי כן תורת מלוע (מלוע) אחת היא, ותיבת ביום לומר שאין טהרת מלוע אלא ביום ולא בלילה, ואמרו יכול אף לקחת לפרים וכו' תלמוד לומר זאת עד כאן. הנה תיבת זאת דרש ממנה למעט טהרת מלוע בצמח ודרש ממנה למעט לקחת לפרים ביום, הטעם, ללד שקדמה לזכרון הטהרה (וזכרון ביום מיעט צנייהם, שאם לא יהיה כוונת ה' למעט אלא באחת מהנה, היה לו להסמיק המיעוט אור בהיר

(א) פירוש הבאת קרבנותיו. (ב) פירוש תגלתו טבילתו והוא, ויהיה מחוסר כפורים. (ג) פירוש שום הם בקרבנות. (ד) פירוש קדמה לתיבת "תורת". (ה) לומר שעונש הנגע בא על עון מוליא שם רע. (ו) שכבר נמחק נמחק ונמחל העון, בתחילה כשאמר נגע נרעת היא, שם היה לו לרמוז הדבר. (ז) ופירוש הכתוב הוא על זה האופן, למה זאת תהיה תורת, לפי שמלוע פירוש

למשריה ויתוי מכתש סגירו ד ויפקד בהנא

(ג) אל מחוץ ל ששח

נתרפא ולומר טהור (ב"ב), ולא שהמלוע שהמלוע יבא אל ה

אוחו, והנה צבוח לומר כי חולי נ ובאמור לו כי בו ולא ילדיק הדבריו (ה') ולזה שיסגר קרועים וראשו יה אלו הם כפי הט ואדרבה וילידו ה שהגם שעשה דבר על ידי שהרהר ר אשר פשט לשונו מחטאתו ויטהר עינו כזה ידע ויו הנגע אלא ללד שז תהיה תורת מוליא ביום טהרתו", שו כזכר אף על פי כ ברע הוא זה ולא און וישמור פיו ול

שמויא לשון רע. טהרתו. (ט) שלכחו אחר, כגון חיה סס או חלל שיתרפא, והשנית ו פטרות ואל הכהן וט לטהרו. (טו) ובאילו

הִכְהִיִן אֶל־מַחֲוִיִן לַמַּחֲנֶה וְרָאָה הַכֹּהֵן
וְהִנֵּה נִרְפָּא נִגְעֵי־הַצָּרַעַת מִן־הַצָּרוּעַ׃
וְצִוָּה הַכֹּהֵן וּלְקַח לַמַּטְטֶה שְׁתֵּי

לְמִשְׁרִיתָא וַיַּחֲזִי כִּהְנָא וְהָא אֲתִּי
מִכְתִּישׁ סְגִירוּתָא מִן סְגִירָא׃
ד וַיִּפְקֵד כִּהְנָא וַיִּסַּב לְמַדְרֵי

→ וְצִוָּה הַכֹּהֵן וּלְקַח לַמַּטְטֶה שְׁתֵּי

לקט בהיר

רש"י

(ג) אל מחוץ למחנה. חוץ לג' מחנות (פסחים ס"ו).
מדי כמו שביארנו: (ב) פי' כבר ידענו שהמלרע נשלח
חוץ לג' מחנות, וכבר פירשנוהו מהיכן למדו חז"ל לומר כן,
והכל אמר הכתוב שהכהן כשרוצה לראות הנגע שבאמת

נחפשא ולומר טהור אהא יצא לשם, ודייק שצריך דוקא חוץ לג' מחנות מאומרו "אל" מחוץ למחנה שפירושו חוץ מחוץ
(ב"ב), ולא שהמלרע יצא לחוץ המחנה אל הכהן, דכתיב ויאל הכהן, ומה דכתיב והוצא אל הכהן פירושו על פי פשוטו
שהמלרע יצא אל הכהן אשר יצא מחוץ למחנה, גם יש בו דרוש בת"כ שהוצא בעל כרחו, ושלא ישהה, והש"ס לא ראה כל

אור החיים

נגע הצרעת מן הצרועים) פירוש מן הצרוע צאה
רפואתו ששז ורפא לו:

והוצא וגו'. הוציח לומר והוציא) וגו', ללד
שאמר ציוס עהרתו חש שיחשוב אדם
שהכתוב קראו עהור צמה שהוסר נגעו ואין תנאי
בדבר לזה אמר והוציא וגו' פירוש חדא ועוד"א),
עהרתו, והוציא אל וגו'. ורז"ל אמרו (ה"כ) שלא
ישהה"י). וטעם אומרו והוציא ולא אמר וצא. אולי
שיחייבוהו צי"ד או תוקפו כהן לצ"א), וכמו קן מה
שאמר הכתוב (י"ג ט') נגע צרעת וגו' והוציא אל
הכהן יכוין לומר שיחייבוהו לצ"א"י) אם נתעלל:

ד. וצוה הכהן ולקח וגו'. רז"ל בחורה כהנים
אמרו לוי צככן ולקוחה בכל אדם"י).
ודרשו בפסוק שאחר זה ולוה הכהן ושחט לוי צככן
ושחיטה בכל אדם דברי רבי יהודה בר רבי יוחי
רבי אומר אף שחיטה צככן ע"כ. קשה למה לא
נחלקו רבי יהודה ורבי אלח בפסוק שני ולא
בראשון. ואם ללד כי ולוה ולקח אין דבר להלביש
ציווי ללד הלקוחה"י), גם ולוה ושחט אין ידוע מה

אור בהיר

שמוליא לשון רע. (ח) ויהיה פירוש הכתוב כן, זאת הנגע הבא עליו תורת מוליא שם רע, ולא חולי טבעית, והראיה ציוס
טהרתו. (ט) שלכאורה חייבת מן הצרוע מיוחד, אלא פירושו מן האדם הצרוע בעלמו, ששז, נרפא נגע הצרעת, ולא מן שום דבר
אחר, כגון חיזה סס או רפואה טבעית. (י) הלא אחר כן אמר ויאל הכהן וגו'. (יא) פי' ב' דברים צריכים להיות שיהיה טהור,
חדא שיתרפא, והשנית והוציא וגו', וע"כ הקדים ואמר והוציא וגו', שמה כלל כל הענינים הצריכים לטהרתו, ואח"כ חזר לפרוט הדברים
בפרטות ויאל הכהן וכו' וכו'. (יב) הלא ציוס טהרתו והוציא. (יג) ופי' והוציא אפי' בעל כרחו. (יד) בין לטמאו ובין
לטהרו. (טו) וכאילו אמר ולקחו. (טז) פי' בשלמא אם לקוחה בכל אדם, שפיר שיהיה הכהן, ומה יאז, שיקחו, אבל אם הוא

דא
מא
נא:
דא
גו:
חא:
הנה
אמר
צריך
כשר
הוא
פרו,
אחר
קשה
יוס,
ורע
דך
היה
זה
ע"ו
שם
בזמן
באת
הוא
הצוא
העת
יהוס
גשה
הלב
חקת
וחיס
ד
תחילה
פירוש

תַּרְפִּינוּ צִפְרִינוּ חַיִּין דְּכִין וְאַשָּׁא צִפְרִים חַיִּות מְהַרֹּת וְעֵץ אֶרֶז וְשֵׁנִי

לקט בהיר

רש"י

(ד) חיות"י פרט לטרפות (ח"כ - ח"כ ק"כ): מְהַרֹּת. פרט לעוף עמ"ל" (כס - כס), לפי שהנגעים באין על לשון הרע, שהוא מעשה פטופטי דברים, לפיכך הוצק לבהרתו* נפרים שמפטפטין תמיד בצלפוף קול (שדכן ט"ז): וְעֵץ אֶרֶז. לפי שהנגעים באין על גסות הרוח"י (ח"כ - ח"כ): וְשֵׁנִי תוֹלַעַת.

שינוי נוסחאות * הוצרכו בטהרתו - הוסיפו לטהרתו

ובין עוף טמא שלפי דעתו פי' טהורות טהורות לאכילה (ת"כ), ורש"י לא הביא דעת חנא זה, אפשר משום דסבירא ליה טרפה אינה חיה (רא"ם), ובספר הק' דברי דוד כתב שגם מאן דאמר טרפה חיה מודה שהיא נסקנה ובחוקת מיתה עומדת, לזה לר"ך הכתוב לומר חיות שיהיו בחוקת חיות ולא טרפות: (ד) ר"ל שיהיו נפרים אלו ממין עופות שטהורים לישראל ולא מעופות טמאים, ולפי שקשה לו לרבינו הלא אמרינן גמ' ששם נפור מיוחד על עוף טהור ואינו כולל עוף טמא ולמה לומר טהורות, לזה הביא הגמ' דערבין שזריך נפור מדה כנגד מדה, וא"כ אין ראיה מאומרו נפור שהוא טהור שאפשר שגם למעט בהמה שאין בנימי מנפנף ולזה נותה חורה נפור, אבל אפשר שיוצא בעוף טמא מ"ל טהורות ולא טמאות (רא"ם), עוד אפשר פשוט שהביא גמ' דערבין לפרש טעמא דקרא, אם אינם נאכלים וגם אינם קרבן וגשחט חון למחנה למה מדקדק הכתוב שיהיו טהורות, לזה אמר שזריך שיהיו מנפנפין והכשרים הם המנפנפין, וכן ב' המאמרים הנאים אח"כ הם לדרוש טעמא דקרא (בד"א), עוד אפשר לתרן (למ"ד טרפה אינה חיה) למה להכתוב להטנות שיהיו טהורות, גם למה לרש"י לפרש פירושו של טהורות הלא פשוט הוא, בהקשות עוד, אם טרפה פסולה כ"ש עוף טמא, אלא אם לא יאמר הכתוב טהורות היינו אומרים שפי' חיות שלא יהיו טמאות, אבל טרפה אה"נ שכשר, לזה אמר הכתוב טהורות ופירש"י פרט לעוף טמא, וא"כ בהכרח שפי' חיות ולא טרפות (מ"ה): (ה) וכדי שיזכור עונתו לשבוע עליהם, דכתיב (תה' ג"ה) וחטאתי נגדי תמיד, והארו שהוא הגבוה והיפה שבאילנות יזכירוהו גאוטו, והוא ממש מה שאמר רבינו במאמר הקודם שהנגעים באים על לשון הרע, שאם אדם יודע מיעוט ערכו ושלמותו אינו מדבר על אחרים, ומקור לשון הרע הוא הגאוה (ד"ד), וזה מיושב הלא אמרו חכמים על ז' דברים הנגעים באים, אבל מכל מקום מקור כולוהו הגסות רוח, וזהו

אור החיים

הלקיטה ומצ' הבריות משמע להדיא דלכולי עלמא בין לרבי יהודה בין לרבי לר"ך שיוה הכהן ב' דברים, ואולי כי לא הזכיר התנא ב' הנויים בצרייהא עם הג' דברים לך שבדרשת תורת המלורע אינם נכללים"י) אלא דברים שהם בגוף העברה, שהרי מיעט הרבה מעשים מאומרו זאח"י, וחולה אומרו ולוה הכהן היו הנויים גם כן מחמעטים, לזה לא הזכיר אלא פרטים הנדרשים מאומרו תורת המלורע, אבל הנויים אין זה מקומן ויחד להם הכתוב הדבר במקומו ואמר ולוה הכהן

אור בהיר

שיבנו להבחין, כמו שכן עשה רבינו הק'. (ב) ולא נחית התנא כאן לחשוב ולפרוט כל הדברים שזריכים כהן, אלא עבדת התנא כאן לדרוש הפסוק. (בז) ולכאורה היאך ממעט מתיבה אחת דברים הרבה, אלא ודאי כל המעשים שאינם בעיקר הטהרה כולם נחשבים כחד, ואינם נכללים בכלל תורת המלורע, אלא כולם נמעטים מתיבה "ואח", חון ממה שאמר הכתוב בפירוש שזריך כהן, כגון

הלווי
אומרו
שיבה
מעשה
פשוט
ממה
הי זה
חוזר
למה
מדבר
ואינו
אחר,
לזה
פסוק
זין
עומד
לזו
הכח
און:
חילת
הכח
מנין
ואמר
ילוח
ע"כ.
היה
זין
על
כהן
רבי
שנים
אינו
לר"ך
בריו
יקח
פסוק
ח"ל

תּוֹלַעַת וְאַזְבִּי הַיָּחִיד וְצִנּוֹת הַבְּהֵימָן וְשִׁחַט אֶת־הַצִּפּוֹר הַאֲחֵת אֶל־כְּלֵי־חַרְשׁ עַל־

דַּרְזָא וְצִבְעֵי זְהוּרֵי וְאוּזְבָא: ה' וְיִפְקֹד בְּהֵנָּא וְיִכּוּס יָת צִפְרָא חַרְשׁ קָמָן דְּחִסְפָּא עַל מִי מְבוּעֵ:

לקט בהיר

רש"י

ואזב. מה תקנתו ויתרפא, ישפיל עלמו מגאותו כחולעת וכאזב (תנ"ח): עין ארז. מקל"ג של ארז (ת"ס): ושני תולעת. לשון של זמרה לצבוע זכורית (הגוף - ת"ס): על מים חיים. נותן אותם תחלה

השכיח ביותר (מ"ל), ואל יקשה לך הלא גם לחטא את הבית המנוגע צריך לכל אלה, ומה גסות רוח יש בבית, אין זו קושיא, שאין צרעת הבית בא בשביל חטא הבית אלא משום חטא בעל הבית, שאין בעל הרחמים פוגע בגופות החלה, ואפילו לפי המדרש שמלאו ישראל אחר הנתיחה האזרות, אבל

מודה מדרש זה שמן הסתם היה שם פגם ועון ג"כ, שאין עונשין בלי משפט, ויכול היה בעל היכולת ב"ה להמליח להם האזרות בלי נגע, ואין צריך לדחוק ולפרש כמו שפירש מהר"ה ז"ל שמחמת האזרות והעשירות שמוכן לבא להם צריך להזהיר על הגאווה (ד"ד): (ו) אזב הוא מין דשא ועשב היורד קטן ושפל, וצריך ב' דברים שני תולעת ואזב לקיים מה שאמרו מאד מאד הוא שפל רוח (מ"ל), ובפרט אחר שנכשל בגאווה צריך לפרוש לגד אחר לאחוז במדת ענוה יותר מהרגיל (ג"א): (ז) ולא חילן של ארז, הגם שמן הסתם פ"י עץ חילן, שא"כ למה לתיבת "עץ", הלא ארז בעצמו פירושו חילן של ארז, אלא ודאי לומר תחיתת עץ מן ארז (ג"א): (ח) שהכתוב אינו אומר מה הוא זאת, אלא אמר שני תולעת, וב' תיבות הללו מגידים דבר אחד, כי שני פירושו מין צבע אדום, כמו (ישע"י א' י"ח) אם יהיו חטאיכם כשנים כשגל ילדינו, ותולעת גם כן פירושו מין צבע אדום, כמו (שם) אם יאדימו כחולע, ואונקלוס אומר זהורי, והוא מין צבע אדום המזהיר ביותר, ואפשר שהוא כמו דמו של תולעת, לזה הוסיף רש"י לומר שהמדובר מצמר, שלמר הוא זאת שבה מן הסתם צבוע משא"כ פשתן מן הסתם לבן הוא כצרייתו, ואמר "לשון" של צמר, כאילו אמר תחיתה של צמר, שכן היו עושים את הצמר המנופץ והצבוע ומוכן למכור או לטוות משוך כמו לשון, רחב צדד אחד והולך ונתקצר לגד השני, ובפרט כאן שצריך לקשור עמו האגודה צריך להיות ארוך:

אור החיים

פסוק חורת המצורע, שכל אותם הדברים הם תורה לשיעור, ודרשת ולזה הכהן הוא על זה הדרך שהכהן הוא ילוח לעשות הדברים והוא דרך כבוד שיכיו הדברים נעשים על פיו וצמאמרו על דרך ועל פיך ישק כל עמי (מקן מ"א מ'), והוא אומרו הצווי צכהן לגזור על הדבר ואחרים יעשו, ומשמעות הדברים מגידים כן שאין זה לשיעור אלא לכבוד לכהן, ועוד קל וחומר הדברים ומה שילוח הצפרים וכו' אמר הכתוב שאינו מעבד מכל שכן מלוח לקיחה ומלוח שחיטה. ורצי שאמר גם השחיטה צכהן לא מכה פסוק ולזה הכהן ושחט אלא מכה דרשת חורת המצורע שגם השחיטה היא דומה להזאה ותגלחת, והוא תנא ראשון שכלל השחיטה עם התגלחת וההזאה:

התוספתא דלא כמאן (י) ונאמר גם כן שהתנא ביאר הדברים במקום אחר (י), וגם שמצואר הוא צהורה שהצווי הוא צכהן (י) ולא הולך לאומרו, מה שאין כן רמב"ם שצריך הוא לבאר הדבר, ואינו כל כך הדבר מצואר צהורה שדחוק לומר גם רמב"ם לא הולך לכותבו, שהרי רואים אנו שהתנאים הולרכו לדרוש הדבר מהכתוב. ואין לומר שסובר רמב"ם שפשט התוספתא שאמרה ושאר הדברים בכל אדם משמע אפילו הצוויים ודלא כרצי יהודה ורצי (י). אם נאמר כן הקשה עוד (י), כי דבר פשוט הוא כי אין לחוש לתוספתא כזו שאינה לא כרצי יהודה ולא כרצי שהוצאו דבריהם בצפרא דבי רב המזוקק, ואפשר לומר שסובר רמב"ם מכה צרייתא ראשונה דחורת כהנים שהזכיר דברים הלריכין כהן בדרשת

אור בהיר

הצווי. (כח) לא כרצי יהודה ולא כרצי. (כט) כמו שאמרנו בפירוש ת"כ. (ל) והתוספתא אינו הלכות פסקוקת כמשנה חורה להרמב"ם, לכתוב ולפרוט כל דבר פשוט. (לא) והוא ז"ל ספק בהתוספתא. (לב) על הרמב"ם ז"ל.

ו ית צפרא
אעא דארז
אזבא ויטב
חיקא בךמי
מי מבווע:
סנירותא
וישלח ית

צכלי"ט, כדי
רביעית (ת"כ)
אתה. מלמד
לעלמה (ת"ס)
הזכירות (י)
ואת שני התו
יכול כשם ש
עבילה"י, ת"

שרק מאמר הו
ישחוט הכהן לו
צאלמע בין הצ
מיוחד (דא"ם)
חולעת, וצד ה
חולעת וכורכן
השנים אלא כר
ולקח למטה ש
ולא תהיה צריך
בפירוש שאמר

ז. והזה ע
ה
הכתוב. חולי
צחלע אלא
צריך הוא לכ
שכל ימי ספ

ספר
פרי
עץ חיים

שחיבר האלהי מו' חיים ויטאל זלה"ה
כפי מה ששמע מרבו המובהק
הרב האלהי בוצינא קדישא
מוהר"ר יצחק לוריא אשכנזי זלה"ה
אשר דבר בקדשו כפי הקבלה האמיתית
שקיבל מפי אליהו זלה"ה

ומה לנו לספר בשבחים
הועתק והוגהה מכמה ספרי פע"ח מוגהים
ומסודרים על נכון בכל מה דאפשר
ועוד בהוספה יתירה כאשר מבואר
מעל"ד בשיפולי היריעה
נוסח שער הוצאה ראשונה

ירושלים
ה'תש"מ

הוא פה התבונה, וזה סוד סיפור יציאת מצרים כמ"ש לקמן.

ועל המצה פרוסה שהיתה ה' בציוור ד"ו כמ"ש לעיל, אומרים הא לחמא עניא, דע, כי הה' שבשם, הוא מזל בנים, לכן כל אמהות היו בשמן ה', חוץ מרחל, אמנם בלהה היה לה ב' ההי"ן, לכן אמרה רחל בא אל שפחתי אולי אבנה ממנה. פירש: מצד אות ה' יחירה שהיא מזל בנים, וכן זכתה להבנות, וה' זאת היא סוד המילה, שממנה יוצא הזרע, ובכותה, כמ"ש לעיל. אך בעון שחתם יוסף אותה במצרים, באמרו הא לכם זרע, וחתם ה' ברשות אחרת גרם לחמא, סוד מזל ע"ה, שהבנים תלויים במזל כנודע, שיהיה עני"א בגלות מצרים. אלא שרמתי המקום גאלנו משם, בשם ע"ב, שבו ר"יו אותיות, והוא מספר ה"א לחמ"א עני"א. ופ"י הא לחמא עניא הוא, ה' אחרונה שבשם, הנקרא לחם עוני, בחסרון הלבנה, כשאין היסוד מקבל שפע, נקרא הוא עני, והיא עניא, כמד"א כי אם הלחם אשר הוא אוכל, והיא היתה בגלות מצרים עם אבותינו, ומשפעת להם, כמד"א עמו אנכי בצרה. וז"ש די אכלו אבהתנא בארעא דמצרים. והנה ה' יש לה ב' ציורים או ד"ו, או ד"י, והוא כאשר תקבל מת"ת שהוא סוד ו', יצטייר בה סוד ד"ו, וכאשר תקבל מיסוד לבד בלי שפע מת"ת, אז היא לחם עוני, ויצטייר בה סוד ד"י, וז"ש די אכלו אבהתנא כו'. כי היו נשפעים כשהיתה בזווג עם יסוד לבדו, והבן זה.

כל דכפין ייתי ויכול, כל דצריך ייתי ויפסח. ר"ל, היסוד שהוא עני, ורעב ללחם הוא המלכות, ולא היה מקבל מת"ת, ייתי עתה ויכול, היינו ידווג עם המלכות בסוד הטיפה היורדת מן המוח דרך חוט השדרה, שהוא ת"ת בסוד הדעת, וכאשר יתעורר ברית קודש לזווג, יקדימו הנשיקין בסוד הפה עליון, בסוד פ"ה ס"ח, וזהו כל: הוא יסוד, דצריך לנוקבא, ייתי ויפסח, ימשיך מוחין פה עליון, והמוחין הם סוד חיי"ם, בגימטר' ס"ח כנודע.

השתא הכא, לשנה הבאה בארעא דישראל. הכוונה, כי בחוץ לארץ, אין זווג שלם ת"ת עם מלכות, רק יסוד עם מלכות, בלי קבלת שפע

מת"ת, כמ"ש לעיל, וז"ש השתא הכא היינו בח"ל, ואין הזווג שלם. אך לשנה הבאה בארעא דישראל, הוא זווג שלם, ת"ת עם מלכות, כי ארץ ישראל הוא בלאה, כי היא נקראת ארץ, ועומדת אחורי ישראל, פנים נגד אחורי ישראל כמ"ש לעיל, לכן נקרא ארץ ישראל, ושם סוד החירות כנודע, לכן אמר תיכף השתא עבדי, לשנה הבאה בני חורין. כי ידווג המלך עם ארץ ישראל העליונה סוד לאה, וכאשר יהיה הזווג זה, אז הוא מקום החירות והבן זה.

מצאתי כתוב בפירוש מורי הרב זל"ה:

הא לחמא עניא, הא פ"י: היא ה' אחרונה שבשם, ונקרא עניא, דלית לה מגרמא כלום, אלא מה דיהבין לה. והנה ה' זו יש בה ב' ציורים: ד"ו, ד"י. והנה כל א' מב' ציורים, מורה על בחינת זווג א', כי ה' אחרונה צורתה ד"י, מורה על זווג יסוד ומלכות. והנה במצרים, או היתה שכינה בגלות, והיה בא לה השפע ומזון מן היסוד הנקרא י', והיא נקראת ד', שהיא דלה ועניה, הרי ד"י. ואחר כך מזווג זאת, היו גם כן נוזנין אבותינו במצרים, וזהו די אכלו אבהתנא בארעא דמצרים, כי מן זווג שצורתה ד"י, אכלו, כי גם זווג נקרא בלשון אכילה כנודע. ונקרא ג"כ עניא, מפני שנתן לה היסוד משלו, כי היה מקובצים בו ה' חסדים וה' גבורות. והנה נודע, כי הנוקבא מתגדלת מצד ה' גבורות, והם ה' הוי"ו"ת העולין ק"ל, והוא בחינת ה' הרי קל"ה, כמנין מצה, וכמנין עניה, וזה הא לחמא עניא, ר"ל ה"ג לחמא עניא העולה מצה, שהיא לחמא עניא.

כל דכפין ייתי ויכול, הנה כי היסוד נקרא כל, כי הוא כולל ה' חסדים וה' גבורות, כמ"ש בזהר, כליל שית בקרטיפא חדא. והנה ה' חסדים וה' גבורות מתפשטין מחסד עד הוד, והם ה"ס, כל א' כלול מ'י, הרי כל. ואחר כך כולם מתקבצין ביסוד, ובו נכללין, וזהו כל דכפין, כי כל השפע בא למלכות מצד היסוד, וממנה לעולמות.

- כל דצריך ייתי ויפסח, והנה צריך להמשיך מן הפה העליון, מזווג הנעשה בה המוחין העליונים,
- הנקראים חיים, וזהו פ"ה ס"ח, כי צריך להמשיך הפ"ה מן המוחין הנקראים חיים, ג"י ס"ח, וזה

7

בערות

ספר

ארץ צבי

אמרות מהורות, דברי מוסר והסידות
על המועדים

מכת"י אשר השאיר אחריו
מזן רבינו הקדוש, גאון אדיר בנגלה ובנסתר
צ"ס"ע, רב פעלים מקבצאל

מוהר"ר אריה צבי פרומר הי"ד

אבד"ק קו'גלוב
ראש ישיבת חכמי לובלין

חלק שני

מהדורה שלישית
נדפס פעיה"ק ירושלם תוכב"א
שנת תשס"ז

8

בוזה למלאכי השרת שניזונין מהמן. והנה ברמב"ן כתב דמהמן עתידין הצדיקים ליוזן לעוה"ב כשהם יושבים ועטרותיהם בראשיהם ונהגין מזיו השכינה, וגם המלאכים ניזונין ממנו, ולפי זה נראה דגם אדם הראשון בהיותו בגן עדן — שהיה דוגמת עולם הבא, והיה אוכל מפירות הגן עדן, — היה זה מעין המן, אך אחר-כך גורש אדם הראשון מגן-עדן בחטאו, ונתקללה האדמה. לכן אין אנחנו יכולים היום ליוזן מאותם פירות של גן עדן. והוא ע"ד מה שאמרו ז"ל (קדושין פ"ב, ע"א): „הריעותי את מעשי וקיפחתי את פרנסתי“. שפירושו היסרון (קיפוח לשון היסרון כידוע) מהמאכל שלנו. אמנם לעתיד כאשר יתוקן חטא עץ הדעת, שוב יהיה מאכלם הנ"ל, וע"כ אחז"ל (כתובות קי"א, ע"ב) שעתידיה ארץ-ישראל שתוציא גלוסקאות וכלי מילת, בלי פסולת, כי כל הפסולת באה רק מהקללה שנתקללה האדמה ומתערובת הטוב והרע. אך לעתיד לבוא כל זה יתוקן, והדברים עתיקים, ואז יהיו הפירות מעין פירות גן עדן ומעין מן. ע"כ גם ביום-הכפורים שאז נמחלין כל העבירות וגם שורש של החטאים חטא עץ הדעת נמחל אז קצת, ע"כ ניזון, אז כל איש ישראל מן המן, דוגמת קודם חטא אדם הראשון; אך אז היה מתלבש במאכל גשמי, מה שאין כן היום שעדיין אין התיקון שלם אי-אפשר שיתלבש בלבוש גשמי, כי בגשמיות עדיין שורה החטא והקללה, על כן אין גיוזנין רק מרוחניות המן לבד בלי לבוש גשמי. אמנם אז, בשעת בנין בית-המקדש, אי' בזה"ק דה"י זמן דשלמה סיהרה והיה שלימות גדולה בעולם. והיה קרוב לתיקון העתיד, ואף שלא נתקן לגמרי, מ"מ בשעת החינוך של בית-המקדש, שעיקר תוקף הקדושה היא בהתחלה, אז היתה לישראל הארה מעין האור שיהא לעתיד, והיה אז כוחם יפה למשוך על מאכלם את הארת המן, וזיו וזוהר פירות גן עדן, ומאכל כזה אינו מתנגד כלל לקדושת יום-הכפורים. ואדרבא כך הוא ראוי והגון שיהיה לנו ביום-הכפורים לאכול מן למזון. ולכן אכלו אז ביום-הכפורים. — כן יש לומר בדרך אפשר.

(מוצאי-יום-הכפורים, תרפ"ז)

7 ← מנהג ישראל להתיר נדרים בערב ראש-השנה ולומר, כל נדרי/י בכניסת יום הקדוש, ושמעתי הטעם בזה, דכתיב (במדבר ל', ג'): לא יחל דברוי. לא יעשה דבריו חולין, — דעל-ידי שעובר על הנדר מחלל דיבורו, ומחליש כוח פיו, שיהיו דבריו חולין, ולא יעשו רושם כלל למעלה, וע"כ קודם ראש-השנה ויום-הכפורים, דאין כוחם של ישראל אלא בפה, צריך להתיר נדרים שנכשלו בהם, כדי שלא יהיו דבריו חולין ויעשו שוב פרי. עד כאן שמעתי, ונכון.

אך זה יצדק בהתרת נדרים שעברו, אמנם באמירת כל נדרי שהוא כדי לבטל נדרים שידור בשנה הבאה, לכאורה אין טעם זה מספיק. ונראה דאם אדם פוגם בדיבורו. פוגם את כוח הדיבור למפרע מראשית השנה עד אחרית השנה, כי כל השנה הוא ענין אחד ודבר בפני עצמו, וכמו שמצינו (בראש השנה י"ב, ע"א) שאין תורמין ומעשרין מתבואת שנה זו על חברתה, וכן במעשר בהמה (ר"ה ז', ע"ב) אין מעשרין משנה אחת על חברתה, הנה דכל השנה יש לה צירוף יחד ושנה אחת אינה מצטרפת עם חברתה. לכן, אם עתיד לעבור על נדר ושבועה. יש פגם בדיבור גם עתה, כי הידיעה והבחירה אמת, ולא יוכל שוב לפעול בתפילתו, כי בשמים רואים שפוגם בדיבורו, גם עתה, ע"כ צריך להתיר נדרים מקדמת דנא.

(מוצאי-יום-כ, תרפ"ז)

מנהג ישראל
יש לומר קצת
בזה"ק (ח"ב ל"ח,
אז אור הגנוז — ע
הוא השבת של הימ
ששה ימים טובים)
ויום א' דר"ה) — וי
יומין מתברכין כדאי
הוא מקור לכל הארו
היום מעין המאורע ו
והנה עיקר החילוק
וסטרא אחרין כדאי
לובן העליון, ואז
לית ליה רשות לאנ
להם רשות וממשלה
לילה זו דינה כיום, וי

ובזה יש לומר
באיחור גדול, שכבו
באור הגנוז המתגלה
מנחה גם אז, כי בפני

בערב יום-ז
שתהיה דקה מן הדק
אם הפחותים שביש
שבהם. וע"כ גם הו
שאתז"ל (כריתות ו',
והנה יש פלוגו
במג"א או"ח סי' ת"
ביותר, דומה הוא י
מתערב יותר, וע"כ
הדקה, כדי להורות
אצלו ליום-הכפור; :
באהבה עזה, וירחי
(או"ח סי' תר"ו, ס
בפעולה זו שעושים ז

אדמו"ר זצ
על מה דאיתא בכת
יוהכ"פ היא נגד פו

16
Horovits, Shelomoh Zalman

ספר

בית אהרן

על התורה ומועדים

ביאורים, חידושים
וליקוטים יקרים

מאת הרב הגאון האדיר
צדיק תמים ענוותן וצנוע משיירי כנסת הגדולה
בקש"ת רבי שלמה זלמן הארזאוויץ זצ"ל
מלפנים אבד"ק פאטאק-זלאטי
ואח"כ רב דקהל אנשי ליטאוויסק בעיר ניו.

יו"ל ע"י בנו
שמואל הארזאוויץ
משב"ק אצל כ"ק מרן אדמו"ר מבאבוב שליט"א

ניו יארק
שנת תשנ"ה לפ"ק

ד' וְלִבְנֵי יִשְׂרָאֵל לא יחרך כלב לשונו כו' →
 למען מדעון אשר יפלה ד' בין מצרים ובין
 ישראל.

וְלִבְאִזְרָה מה בשורה גדולה היא זו
 שהכלב לא יחרך לשונו, ועוד יותר ז"ע סוף
 הפסוק למען מדעון, איך ידעו מזה אשר יפלה
 ד' בין מצרים ובין ישראל. ואיחא בסקר תורת
 משה מהחח"ס ז"ל עפ"י אז"ל ז"ק ס'
 מלה"מ בעיר כלבים זוכים, והנה כתיב
 "והכותי כל בכור בארץ מצרים" חני ולא
 השליח ע"כ לא היו הכלבים זוכים, והגם
 שנהרגו כל בכורי מצרים בכל זאת לא היו
 הכלבים זוכים ועי"ז הכירו כי הקב"ה כבודו
 ובעצמו הכה אותם ולא מלה"מ. וזה ולכל בני"
 לא יחרך כלב לשונו, למען מדעון אשר יפלה ד'
 בעצמו בין מצרים ובין ישראל.

בְּאִפְנֵי אחר תירץ הגאון ר"מ צנעט
 ז"ל, עפ"י אז"ל במד"ר על הפסוק אכן נודע
 הדבר שעל חטא לה"ר מגיע להם הגלות,
 ואיחא בלקוט שישראל תקנו חטא לשון הרע,
 דכתיב "דבר נא באזניהם" וישאלו, ונמסר
 להם סוד זה י"צ חודש ולא גילו זע"ז ולא
 הלשין אחד על חבירו. והנה אז"ל בפסחים דף
 קי"ח כל המספר לשון הרע ראוי להשליכו
 לכלבים, ועכשיו שמח משה על הצשורה שכבר
 תקנו חטא לשה"ר ולא יחרך כלב לשונו.

אֲגַב אביא כאן טעם נכון שמנאחי צסם
 הכחז סופר, על מנהג ישראל שהתינוקות
 יגנבו האפיקומן. כאשר צלילה הזה עושים זכר
 לכל חסדי השם ונסיו עמנו צמנרים, לכן
 עושים זכר גם לנס זה שצליל יביא מצרים לא

וְלִבְבִין מדוע צאמת השציעס יוסף על
 כך, י"ל עפ"י מה שפי' צחנוכח המורה וגם
 החח"ס צפי' סמיכת הפסוקים: "כשלתו כלה
 גרש יגרש כו' דבר נא באזני העולם וישאלו",
 עפ"י הגמ' (סנהדרין ז"א) שבאו מצרים לדון
 עם ישראל לפני אלכסנדר, וטען גביהא בן
 פסיסא שישראל לקחו ציזת מצרים חלף
 עבודתם אשר עבדו. אמנס יש להשיב ע"ז
 דהלא שכירות אינה משחלמת אלא לבסוף
 ועדיין לא נשלמו הארבע מאות שנה ופועל
 החוזר צחצי היום אין לו שום שכר גם על
 העבר, אך יש לדמות זה לבע"צ החוזר צאמצע
 היום שצריך לשלם לפועל שכר מלאכת כל
 היום, ואחי שפיר כי פרעה גרשם ממצרים
 קודם זמנס והוא החוזר וצריך לשלם להם הכל
 ובדין נטלו המגיע להם. וזה כוונת הפסוקים:
 כשלתו כלה גרש יגרש וכיון שפרעה יגרש
 אחכס הוה בע"צ החוזר ועליו לשלם לכס כל
 השכירות לכן דבר נא באזני העם וישאלו וגו'.

וּבִזְה מפרש גם פסוקי תהלים "זיוציאם
 צכסף וזהב ואין בשצטיו כושל", פי' לשון
 מכשול ועון צמה שלקחו כסף וזהב, כי "שמח
 מצרים צצאחם" כי נפל פחדם עליהם והי'
 צבעה"צ החוזר, ומגיע להם שכורתם.

וְעַפְי"ז מובן הטעם שיוסף השציעס שלא
 לצאת צלי רשות פרעה, כי יוסף אסף כל
 הרכוש צמצרים, לקיים הצטחת השי"ת
 לצברהם, "ואחרי כן יאלו צרכוש גדול" וחפץ
 שיגיע לישראל הרכוש עפ"י הדין.

*

לילה, ומקשה המדרש מפני מה כתיב אלל יום "אלקים" ולא גבי לילה, לכחוב ולחושך קרא אלקים לילה. ומתוך שאין הקב"ה משתף שמו על הרעה. וזוה יובן הוזה"ק והמדרש, דכאן כתיב: ליל שמורים הוא לד', וקשה היאך השתתף שמו של הקב"ה אלל לילה, ומתראים דאומה הלילה היחה נהורא כמו יממא, ע"כ כתיב גבי' ד'.

ועפ"י"ז תרתי הקושיא של הרש"ש במס' מגילה דף כ' איך קורין הלל בליל פסח, שהוא נגד המשנה שם שקריאת ההלל רק ביום ולא בלילה, ונלמד מפסוק ממזרח שמש עד מזואו. אבל עפ"י המדרש והוזה"ק הג"ל ניחא כי אותה הלילה נהיר להון כמו בחקופת תמוז, ולכן בכל המועדים אין אומרים הלל בלילה רק בליל פסח, ליל שמורים, שזרח להם השמש כמו יממא.

יחרן כלב לשונו, כי התורה מעידה "ולכל בני ישראל לא יחרן כלב לשונו כו' למען תדעון אשר יפלה ד' בין מנרים ובין ישראל", הרי שהי' זה פלא גדול, והנה אז"ל בפסחים (דף קי"ג) לא תדור במתא דלא נבח צי' כלבא, ופרש"י משום שהוא נטירותא מאויבים ומגנבים, וע"כ גניבת אפיקומן הוא הזכר להנס דלא יחרן כלב לשונו, דמכיון דלא נבחו כלבא צאותו לילה פרוו גנבי.

ל

*

ל"ד שמורים הוא לד'. ואיתא בזה"ק ובמדרש, מכאן שאומה הלילה הוי נהיר להון כמו בחקופת תמוז. ומתמה הגאון רר"ה ז"ל בספרו חנוכת התורה, היאך מרומז זאת בקרא. ומתוך עפ"י המד"ר בראשית על הפסוק: ויקרא אלקים לאור יום ולחשך קרא

פרשת בשלח

התרגום אעדי תיקון זיין, ומפרש שם הרמב"ן ז"ל עפ"י המדרש כי צמתן תורה זיינאות חגר להם, כלומר שחגר להם הקב"ה בשעת מתן תורה כלי זיין להנצל מכל פגע עכלה"ק.

ופ"י חדש בדרך רמז איתא צפנים יפות עפ"י ארו"ל "ויזיאך צפניו" כי האבות

וחמושים עלו בני ישראל מארץ מנרים. ופרש"י ז"ל מזויינים בכלי זיין. ואמר החוזה מלוצבלין ז"ל דהכלי זיין של ישראל היא תפלה כדכתיב ויעקו בני אל ד', וכמו שפירש התרגום אונקלוס (צפ' ויחי) עה"פ בחרצי ובקשתי — צללתי ובעויתי. והכלי יקר פי' וחמושים הם חמשה חומשי תורה הם הכלי זיין של ישראל. וצפ' חשא על "הורד עדיך" פי'

שיל"ת

ספר

התם סופר דרשות

השלם המפואר

כרך רביעי: שבת הגדול, פסח, שביעי ואחרון של פסח, ספירת העומר, שבועות, מגילת רות.

מרבנינו משה ספרא רבא, גאון ישראל וקדושו, רכבו ופרשיו, בוצינא קדישא, הסידא ופרישא, ריש מתיבתא ודיש גלותא, מאוד ישראל, רבן של כל בני הגולה

רבינו משה סופר זצוק"ל בעל שו"ת וחידושי התם סופר

אב"ד ודיש מתיבתא דק"ק דרעזניץ, מאטערסדארף ומשם עלה ונתעלה לעיר ואם בישראל ק"ק פרעסבורג המעטירה, ושם הלכת מהוקק ספון, זי"ע

יוצא לאור במהדורה חדשה, מושלמת ומפוארת, באותיות מאיזה עינים, בתוספת דרשות, תיקוני טעויות על פי הגהה מדוייקת מכתבי יד, בותרות משנה, קיטוע ופיסוק, פתיחת ראשי תיבות, תוספת אלפי מראי מקומות, ציוני השוואות, הערות והארות.

על ידי מכון להוצאת ספרים וחקר כתבי יד
ע"ש החתם סופר ז"ל
עיה"ק ירושלים חובב"א
תשע"ה

מהדורת גוסטנצווייץ

פריצי הדור דמפורש בקרא דהיו עובדי עבודה זרה, אך גדולי הדור לא יכלו להגן כשביל איזה חטאים פרטיים שהיו בהם, ואין ספק שגדולי הדור לא אכלו חמץ בפסח ח"ו ולא אכלו ביום הכפורים. אך י"ל בהקדים דהירושלמי הנ"ל דס"ל בערב קאי אלעיל, אם כן לא מייטרא ליה בערב תאכלו מצות לקובעו חובה בזמן הזה (פסחים ק"ב ע"א), והוה ס"ל אפילו בזמן שבית המקדש קיים בשעה שהיו דלתות המקדש נעולות בימי מלכות יהודה הרשעים שלא נעשה פסח כמבואר בפסח חזקיה ופסח יאשיה (מ"ב כ"ג כ"ב), באותו זמן ליכא מצות עשה של אכילת מצה בלילה הראשונה^{סד}, ואותו העת לא אכלו גדולי ירושלים מצה בלילה הראשונה לחם עוני כי אם מצה עשירה בחלבא ודובשא.

אלא לפי"ז על כרחך ס"ל בערב קאי אלעיל, ואם כן גם בט' לחדש בערב קאי אלעיל וצריך לאכול ולשתות בט', והם לא עשו כן והעלה עליהם כאילו אכלו בעשירי, דכשם שהאוכל בט' כאילו התענה בט' ועשירי ה"ה נמי בהיפוך^{סה}, והם עשו שלא כדין ממ"נ או מה שלא אכלו לחם עוני בפסח או מה שלא התענו ביום הכפורים כנ"ל, וק"ל.

ובזה יתיישב הוויכוח שבין מרדכי לאסתר ששלחה לו לך כנוס את

גדולי ירושלים לא אכלו בעונם, שלא כדין

מרדכי ואסתר נחלקו במדיקה ואכילת מצה בח"ו או סדאורייתא הן

כל היהודים וצומו עלי ג' יום (אסתר ד' ט"ז), ומרדכי השיב איך לא יאכלו מצה בליל פסח, והיא השיבה אם אין ישראל אין תורה ע"ש (אסתר ח' ז'). עוד איתא במדרש קהלת רבה על פסוק (קהלת ח' ה') שומר מצוה לא ידע דבר רע, זו אסתר שהיתה טרודה בבדיקת חמץ, ומשום הכי ומרדכי ידע את כל אשר נעשה (אסתר ד' א') ואסתר לא ידעה ע"ש. וקשה ממ"נ, אי היה זמן בדיקה מאי טעמא לא היה מרדכי טרוד גם כן, וכבר כתבתי בזה במקום אחר^{סו}. והנראה, דמרדכי הוה ס"ל דבדיקה אינה מן התורה, ולעומת זה הוה ס"ל אכילת מצה דאורייתא, על כן לא רצה לבטל מצות עשה דאכילת מצה מכל ישראל, ואסתר בהיפוך היה ס"ל דבדיקה דאורייתא, ועל כן היתה טרודה בבדיקה, ואכילת מצה בזמן הזה לאו דאורייתא, על כן לא איכפת לה בביטול מצוה דרבנן להצלת ישראל.

ואנב אפרש מעשה ברבי אליעזר ורבי אלעזר בן עזריה ורבי טרפון שהיו מסובין בבני ברק וכו'. ויש לדקדק וכי לא ספרו ביציאת מצרים רק פעם אחת בעיר הנקרא בני ברק, ומה עד שבאו תלמידיהם וכו' דקאמר. והנלע"ד, דלמ"ד אכילת מצה עד חצות (פסחים ק"ב ע"ב) והכי קיי"ל (שו"ע או"ח סי' תע"ז ס"א), אין מצות ספור יציאת מצרים אחר חצות

ביאור מעשה התנאים שהיו מסובין בבני ברק

בשעה שאין מצ אך הנעורים כו ותושבחות ונ המדברים מגא בימינו. ועיקר הראשונה הוא ל בחצי לילה אחו לה ענין עם מצ לשונם (שמות י" תשליכון אותו

אמנם מבני בני בכני ב היה מקליפת כ כ"א) ה'צילה מ' מיד כלב יחידר בעלי לשון הרע

סו. וכ"כ להלן ח"ו (ע"ד א') ד"ה מעע וראה עוד כה שהו הגדה של פסח חת"ס ד"ה ממתרת, ובכ דרוש ב [רס"א א] הביא מרן כן מח' עא. כ"כ בילקוט פסחים ק"ח ע"א: בני בניו שלמכו ד ההגדה, כן נראה ו כתב ועפ"י כת"י או ניהו רבי עקיבא". ו וכו', בגיטין ג"ו ע"ו שכתב החת"ס של מצרים כל אותו ה ר' אליעזר מהמסנו שאין יוצאין מבתו ברק, ועיין בהגהות לעיל ח"ג פורים ד

בשעה שאין מצה ומרור מונחים לפניו. אך הנעורים כל הלילה אומרים שירות ותושבחות ושיר השירים וענינים המדברים מגאולה העתידה במהרה בימינו. ועיקר הטעם, דבחצות לילה הראשונה הוא קליפת חמור נוער (כברכות ג' ע"א) שהוא הלקם של מצרים, אבל בחצי לילה אחרונה הוא קליפת כלב ואין לה ענין עם מצרים, אדרבא לא חרצו לשונם (שמות י"א ז'), ונטלו שכרם לכלב תשליכון אותו כידוע (שמו"ר ל"א ט').

כן חלקו דוקא אחר חצות הלילה במשמורה של כלבים צועקים. והיות כי הוא גרם אז בטול מצות עשה של אכילת מצה וספור יציאת מצרים באותה הלילה כשגזר הגזירה וכנ"ל, על כן לעומת זה לתקן מעוות אביהם היו מספרים בבני ברק דוקא ביציאת מצרים כל אותו הלילה אפילו אחר חצות. אבל במקומות אחרים, נהי שהיו נעורים כל הלילה, אבל לא ספרו ביציאת מצרים כל אותו הלילה כנ"ל ע"ג. ואמר עד שבאו תלמידיהם וכו', דהם צריכים להשכים לקרות קריאת שמע כותיקין לתקן מעוות המן אביהם במה שבא בבקר אל המלך לחלות מרדכי על העץ אשר הכין לו (אסתר ו' ד'), ועל כן אמרו רבותינו הגיע זמן קריאת שמע של שחרית ע"ד.

אמנם מבני בניו של המן שלמדו תורה בבני ברק (גיטין נ"ז ע"ב), והמן היה מקליפת כלב כדכתיב (תהלים כ"ב כ"א) ה'צילה מ'חרב נ'פשי (ר"ת המ"ן) מיד כלב יהודתי, ובלאו הכי נמי כל בעלי לשון הרע מתגלגלים בכלב ע"א, ואם

סיפור יע"ט
בבני ברק כל
הלילה לתקן
מעוות השון

L

סו. וכ"כ להלן ח"א שבת הגדול דרוש כג [רמ"ו ב'] ד"ה כל המרבה. אמנם בח"י קידושין ל"ח ע"ב (ע"ד א') ד"ה מעשה, משמע לכאורה דס"ל למרן דמצוות סיפור יציאת מצרים הוא כל הלילה. וראה עוד מה שהאריכו בענין זה בשו"ת התעוררות תשובה סי' רע"א, ובשו"ת אמרי סופר (שבס"ח הגדה של פסח הת"ס - מכון הת"ס) סי' י"ט, ועעו"ש סי' ט'. ראה גם להלן פסח דרוש מד [רע"ה א'] ד"ה ממחרת, ובמצויין שם. סת. ראה להלן פסח דרוש ב [ר"ס ד'] ד"ה ואתא כלבא, דרוש ב [רס"א א'] ד"ה אמרו. (שער יוסף). סט. לעיל ח"ג ז' אדר דרוש א [קכ"ט א'] ד"ה ונבא, הביא מרן כן מוח' אגדות מהרש"א מגילה ט"ו ע"ב ד"ה ואמרה. ע. ועיין מגילה ט"ו ע"ב. עא. כ"כ בילקוט ראובני סו"פ מטות (ע"ד), בשם עמוק המלך שער תיקוני התשובה פ"ד. ועיין פסחים ק"ח ע"א: "כל המספר לשון הרע וכל המקבל לה"ר דאוי להטליכו לכלבים". עב. של בני בניו שלמדו תורה בבני ברק בישיבתו של רבי עקיבא, והם מכלל התלמידים שהזכיר בעל ההגדה, כן נראה המונח עפ"י משמעות הלשון בסמוך. אולם ראה זה חידוש בחינוך מצות תכ"ה כתב (עפ"י פת"י אהר, ראה מהדורת מכון ירושלים): "מבני בניו של המן לימדו תורה בבני ברק ומאי ניהו רבי עקיבא". ובנחל אשכול הלכות הנזכה ופורים סי' ט' אות י"ח כתב: "למדו תורה בבני ברק וכו', בגיטין נ"ז ע"ב סתם הדבר, וסתם בני ברק רבי עקיבא, סנהדרין ל"ב ע"ב". עג. לפי מה שכתב ההת"ס שלכן היו מסובין בבני ברק שהיו [מתלמידיהם] מבני בניו של המן, וספרו ביציאת מצרים כל אותו הלילה אפילו אחר חצות לתקן מעוות אביהם, אפשר לומר דמשום הכי היה גם ר' אליעזר מהמסובין, אעפ"י שרבי אליעזר אומר במסכת סוכה כ"ז ע"ב משבח אני את העצלנים שאין יוצאין מבתיהן בהגל, ומקומו של רבי אליעזר היה בלוד (סנהדרין ל"ב ע"ב), ואך הלך לבני ברק, ועיין בהגהות מהר"ב תורת סנהדרין ל"ב ע"ב, ולהג"ל נחא. (שער יוסף). עז. וכ"כ בקיצור לעיל ח"ג פורים דרוש כג [ר"ו ג'] בשער יוסף. וסיים שם: "ובני ברק הם היו בני בניו של המן היו

סתר ד'
ד מצה
ישראל
איתא
(קהלת
בר רע,
חמין,
ל אשר
ע"ש.
ה מאי
וכבר
נראה,
ה מן
ת מצה
מצות
אסתר
דייתא,
אכילת
על כן
דרבנן

די ורבי
התנאים שהיו
מסובין בבני
ברק
טרפון
לדקדק
פעם
זה עד
גלע"ד,
זים ק"כ
ז ס"א,
חצות

בהגהות
ש. וע"ע
ז' אדר

שיל"ת

ספר

התם סופר דרשות

השלם המפואר

ברך ראשון: לפני ימי הסליחות, ז"ך אלול, ראש השנה, שבת שובה,
יום ניפור

מרבנינו משה ספרא רבא, גאון ישראל וקדושו, רבנו ופרשיו,
בוצינא קדישא, חסידא ופרישא, ריש מתיבתא ודיש גלותא,
מאור ישראל, רבן של כל בני הגולה

רבנינו משה סופר זצוק"ל
בעל שו"ת והידושי התם סופר

אב"ד ודיש מתיבתא דק"ק דרעזניץ, מאטערסדארף
ומשם עלה ונתעלה לעיר ואם בישראל ק"ק פרעסבורג המעטירה,
ושם הלכת מחוקק ספון, זי"ע

יוצא לאור במהדורה חדשה, מושלמת ומפוארת, באותיות מאירות עינים, בתוספת
דרשות, תיקוני טעויות על פי הגהה מדויקת מכתבי יד, כותרות משנה, קיטוע ופיסוק,
פתיחת ראשי תיבות, תוספת אלפי מראי מקומות, ציוני השוואות, הערות והארות.

על ידי מבין להוצאת ספרים וחוקר כתבי יד
ע"ש החתם סופר ז"ל
עיה"ק ירושלים תובב"א
תשע"ה

מהדורת נוסענצווייג

שונים אל התערב, עם אותם ששונים ומשנים, כפרהסיא יראים ובחדרי חדרים מלעיגים, עמהם אל תתערב.

והנה אמרו חז"ל (ערכין ט"ז ע"ב) שהמצורע מייתי צפרים העושים מעשה פטופט לכפר על לשון הרע, ויראה משום הכי מייתי ב' ציפורים, אחד נשחט ואחד לשולחו אל המדבר, לומר כי האדם הוא המלשין למטה והוא הצפור שלמטה, ונעשה מרכבה לס"ם המלשין של מעלה שהוא הציפור השני. על כן בהתרפא מצרעתו ושובו אל ה' שוחט הצפור האחד, דהיינו שמבטל מעשה פטופט שלו ומקבל עליו שלא להלשין עוד, והיינו שחיטתו וביטולו, ועי"ז שולח מעליו הציפור החי שהוא הס"ם המלשין של מעלה, ושולחו אל המדבר ארץ גזירה מקום של כת דיליה.

המצורע שוחט ציפור כנגד הלשנתו ושולח ציפור ב' כנגד הס"ם - המלשין למעלה

המלך ונוהגים בו קלנא, דאם יאמר לאדם לעבור על דברי תורה על כרחך אי אפשר שישמע לו האדם מפני כבוד שמים שציוה אותו נגיד, שהרי הוא אומר לו שלא אשמע לקול ה' אלוקי, ואם אשמע למלך בזה איננו אלא מפני פחדו שיהרוג או יענש, וזאת המורא הוא מורא של בזיון כמתירא מפני עריץ ח"ו. והיינו דאמרו ליה חנניה מישאל ועזריה לנבוכדנצר, אם למסים וארנוניות אתה מלכא, פירוש אנו שומעין לך מפני היותך מלך ומצוה לשמוע לך, והוא לכבוד ולתפארת. אבל לעבור על דברי תורה אף אם נשמע לך מ"מ אתה והדיוט שוים, רק שאתה גבור ועריץ יותר ממנו, ואין להמלך לתהלה, על כן טוב לך שתעזוב שטות הלזה.

והן הנה דברי שלמה המלך ע"ה עם יואב, כי הוא טען עמשא מרד במלכות על שלא רצה לבטל רבנן דפתחו במסכתא, ואמר לו שלמה לא כן, כי עמשא חס על כבוד המלכות לומר שאימתו מפני אימת שמים, לא מפני חמתו וקצפו, ומשום הכי כל שיש בזה נגד כבוד שמים אין שומעין למלך, ואדרבא האי גברא מורד במלכות במאי דגלי דעתך שאפילו לעבור על דברי תורה נשמע למלך, אם כן דעתך להטעות הבריות שאין אימת מלכות אלא אימות מות, ואם ימצא מקום למרוד ולסלק אימתו ימרודו, ועתה נתגלה בהתתך שגם אחרי אבשלום רצית לנטות, והא דלא נטה לא מפני האמת והיודש, רק מפני שעדיין לחלוחיתו של דוד היה קיים,

בבא בן בוטא נתכוון דהס"ם ימסור הקללה לת"ו והוא יקצוף על קללת המלך

היוצא מדברינו כי המסור ומלשין שלמטה נקרא צפור ועוף שלמטה, והס"ם המלשין של מעלה נקרא צפור ועוף השמים. והיינו דקאמר בבא בן בוטא גם בחדדי משכבך מלך אל תקלל, כי עוף השמים יוליך הקול, רוצה לומר אעפ"י שהמלך איננו יודע, לא יודע לו דבר על ידי מסור ומלשין שלמטה, אבל עוף השמים הוא הס"ם המוסר של מעלה יוליך את הקול למלך מלכים ית"ש, והוא יקצוף על קולו בקלל את המלך.

חנניה מישאל ועזריה אמרו לנבוכדנצר המוראם ממנו יהיה לו בזיון

ממוצא הדבר נשמע כי הני דבהפקירא ניחא להו ומשתדלים אצל המלך להעביר אדם על דת הם מבזים

והן הנה דברי שלמה המלך ע"ה עם יואב, כי הוא טען עמשא מרד במלכות על שלא רצה לבטל רבנן דפתחו במסכתא, ואמר לו שלמה לא כן, כי עמשא חס על כבוד המלכות לומר שאימתו מפני אימת שמים, לא מפני חמתו וקצפו, ומשום הכי כל שיש בזה נגד כבוד שמים אין שומעין למלך, ואדרבא האי גברא מורד במלכות במאי דגלי דעתך שאפילו לעבור על דברי תורה נשמע למלך, אם כן דעתך להטעות הבריות שאין אימת מלכות אלא אימות מות, ואם ימצא מקום למרוד ולסלק אימתו ימרודו, ועתה נתגלה בהתתך שגם אחרי אבשלום רצית לנטות, והא דלא נטה לא מפני האמת והיודש, רק מפני שעדיין לחלוחיתו של דוד היה קיים,

ל. עיין רמב"ן ויקרא י"ד ד' וברבינו בחיי שם ז', דענין שילוח הצפור החיה הוא מענין שילוח השעיר לעזאזל המדברה, וע"ע רמב"ן שם ט"ז ח'.

כסדרו המלך נרדף והיו מחלוקות, בטלה המלכות למעלה ולמטה, ולכן נרדף כהדיוט

והיה יראתך כמת והיינו מרידה בו **והיות** כן, כי כי מלך אינו אלוקי השופע על מלכות שמים שי בהסתלק ח"ו מלכ מלכותו למטה. וכו במדרש הבונה בש בזמן שאגודתו עי ממילא אם ח"ו ל מלכות למעלה, וי מלכות למטה, ומפני ע"ה נרדף מאבש בישראל ממילא בו דוד למעלה ולמט ולא כנשיא, ואתי ע

חבאת הטף להקול בשבולם קדושים - לכות תורתם טאן בת חטא

בפרשת הקהל, עזריה אם אנשים הענין, דמצות למ טעמים, אי למען יחכמו ח"ו בשא גידולם, ושוב כשית מים הרעים חלילה ושנית אפילו היכא בארץ המקודשת

לא. ראה לרלן ח"ב ד ד"ה ואפשר, ובמצויין א.

שמועילה
 רא קודמת
 מהחטא
 מ טומאה
 נה למעלה
 כ"כ אור
 בני טומאה

בפסוק מי
 שונך מרע
 מרע ועשה
 מיענו דוד
 נור לשונו
 בבר הכתיב
 תתי לפניך
 המות ואת
 ית התורה
 אמור נצור
 מרע ועשה
 דבר גדול
 ע"י סור
 ירת לשונו
 מרע ועשה
 לה"ר הוא
 דלן וכנ"ל.
 חסיף תיבת
 אין בסמים
 סתפק מהם.
 ביכולתו
 ברוחניות
 חיים, אך
 מיון החולה
 מהמאכל
 סם חיים.
 זהלים נצור
 שה טוב, וזה
 קרא הפסוק

מטמאין.
 דבמרה לא
 כי אדומ"ר
 נור ושמור.

שמור הוא ממלאכה ובוהו כולם שוים דבעשיי
 יד כולם שוה, אבל זכור הוא בפנימיות ואין
 זה דומה לזה. והנה אז באשר עדיין לא נטהרו
 מזוהמתן, עדיין לא ניתן להם זכור שבפנימיות
 אלא שמור לבד ממלאכה. והנה תחומין כל
 אחד יש לו תחום ממקום שעומד בו [וזולת
 כאשר הם בעיר אחת העיר מצרפן וכאילו כל
 העיר כד' אמות]. וע"כ אז שלא הי' להם עדיין
 זכור שבפנימיות שהוא לכל אחד ואחד לפי
 מה שהוא, על כן לא איפקוד אתחומין
 שבדוגמתם, ודפ"ח:

והנה אין למעלה מעונג ואין למטה מגע.
 והיינו דבמצורע במקום ששורה קדושה
 על כל איש ישראל שזוהו בא העונג ביום
 השבת, שורה על המצורע דבר שהוא לעומתו
 בטומאה והוא נגע, כי מחמת החטא מסתלקת
 הקדושה, והטומאה להוטה לשרות במקום
 שהיתה בו קדושה. כענין טומאת המת שמבואר
 בזה"ק שלעומת הקדושה שורה הטומאה, וכמו
 שביאר כ"ק אבי אדומ"ר וצללה"ה הטעם
 דטומאת המת בוקעת ועולה עד לרקיע אף
 שרה"ר שהוא מקום החיצונים אינה תופסת
 אלא עד עשרה, משום דשורה טומאה לעומת
 הנשמה הקדושה שהיא מעולם היחוד ועולה
 עד לרקיע, כעין זה הוא בנגע במקום עונג.
 וע"כ כמו שגויים אינם מטמאין באוהל שכתב
 הוזה"ק הטעם משום שאין בהם קדושה
 בחייהם, כ"כ גויים אינם מטמאין בנגעים,
 והדברים אחדים:

ומעתה יובן דקודם הדיבור, שלא הי' להם
 לישראל אלא שמור לבד כנ"ל ולא
 זכור שהוא פנימיות, ומובן שעונג שבת שהוא
 פנימיות עדיין לא זכו בו אז, ע"כ אינם
 מטמאין בנגעים ג"כ, שהרי טומאת נגעים לא
 היתה להוטה להתדבק או בהם באשר לא הי'
 להם דוגמתה בקדושה:

מצורע שנת תרע"ג

76 ענין טהרת מצורע בשתי צפרים. הנה בש"ס
 יומא (ס"ב:) שמצותן שיהיו שוות ובת"כ
 הובא ברמב"ן (ויקרא י"ד ד') וכן הוא ברמב"ם
 (הל' טומאת צרעת פי"א ה"ח) שצריך שיהיו
 שוות במראה ובקומה, ובדמים ובלקוחותן

כאחת, כלשון ששנינו (יומא ס"ב) בשני
 שעירי יוה"כ, וכן מת המשתלח ישפך הדם
 נשפך הדם ימות המשתלח הכל כמו שני
 שעירי יוה"כ, ומשמע שענין אחד לשניהם,
 וברמב"ן (שם) שהמשולחת כסוד שעיר
 המשתלח, ויש להבין מה ענין זה לזה:

→ ונראה דהנה כ"ק אבי אדומ"ר וצללה"ה
 הגיד הענין שהי' סימן יפה כשהגורל
 עלה בימין, משום דשעיר לעזאזל הוא להרחות
 את הפסולת ולנקות את ישראל מהעבירות
 כמ"ש וגשא השעיר עליו את כל עונותם וגו',
 והשעיר להי' הוא לקשר את נשמת ישראל
 בשרשק, א"כ זה הוא שמאל דוחה הפסולת וזה
 ימין מקרבת מה שראוי לקרב, עכת"ד, ובודאי
 הפי' דכשהקירוב הוא בימין מעורר כן למעלה
 שימינו של הקב"ה שהיא מדת החסד הוא
 המקרב, ובכן יכול להתקרב אפי' מי שעדיין
 איננו כ"כ ראוי, אבל כשהקירוב הוא בשמאל
 שהיא מדת הדין איננו יכול להתקרב רק הזוכה
 גם במדת הדין, ובודאי כן הוא הענין בצפורי
 מצורע, אלא שאין כאן הגרלה, שאין לו ענין
 אלא ביוה"כ כמבואר אצלנו שם, והיינו דהנה
 אמרו ז"ל (ערכין ט"ו:) סיפר אין לו תקנה
 שכבר כרתו דוד ברוה"ק, ואף דיש תיקון
 לכל עבירות שבתורה ואפי' עבד ע"ז כל ימיו
 ועשה תשובה באחרונה אין מזכירין לו שוב
 רשעו, ולמה לא יהי' תיקון לחטא לשון הרע,
 ע"כ צריך לומר הטעם משום דכתיב (בראשית
 ב') ויהי האדם לגנש הי' ומתרגם לרוח
 ממללא, א"כ הדיבור של האדם זהו צורת כל
 האדם בכללו וקישור הנשמה והגוף, א"כ זה
 שפגם בדיבור הוא שדא תכלא בכלל צורת
 האדם, ואינו דומה לכל שאר עבירות שהחטא
 הוא בפרטות ולא בכלל האדם כידוע שרמ"ח
 מצ"ע כנגד רמ"ה איברים ושס"ה מל"ת כנגד
 שס"ה גידין, ולמשל מי שעלה בו מכה באחד
 מאבריו עדיין יש לו תקנה שתתפשט בו חיות
 משאר האברים הבריאים אבל מי שנשכו נחש
 שהטיל ארס בכלול מאין יבוא עורו, וא"כ זה
 שפגם בדיבור לה"ר הרי נפסקה ממנו כל
 צורת החיות דקדושה דהיא הגנש הי' והרי
 הוא כמת בכללו, ומאין תתפשט בו חיות, והנה
 כמו שבגוף המת נדבקו כחות הטומאה לעומת

הנשמה הקדושה שיצאה ממנו, כן זה שיצאה ממנו כל חיות דקדושה ואבד את הנפש חי, כמילא שורים עליו לעומתו כחות הטומאה המושכים לכל רע, והוא ממש כענין טומאת מת לפי טעם הוזה"ק, ובוה יש לפרש מה שאמרו ז"ל (ערכין ט"ו): שלה"ר מגדיל עונות כנגד ע"ז ג"ע שפ"ד, אף שאין ענשו מיתה כמו אלו, מ"מ נשתאבו בו כחות רעים המושכים אותו לכל רע וגם לדברים אלו, ומ"מ אין עליו עדיין עונש מיתה שהרי עדיין לא עבר בפועל, ועוד לא ניטלה ממנו הבחירה, וזהו ענין טומאת צרעת שסימני טומאה מעידין על כחות הרע שנשתאבו בו.

והנהגה בהא דסיפר אין לו תקנה כבר פירשנו שזה כמו תיקון כלי שבור, אבל עכ"פ יכול להתחיל מחדש וכמו קטן שנולד והימים הראשונים יפלו, וכן הוא הענין בפגם ברית מושז"ל דמשמע מוזה"ק דאין לו תקנה בתשובה אלא בחילא סגיא, נמי יש לפרש כה"ג עפ"י מאמר כ"ק אבי אדמו"ר זצלה"ה הא דיוסף הצדיק שהושלך לבור והבור ריק אין בו מים דמים אין בו אבל נהשים ועקרבים יש בו ולא הויקוהו, משום דהנהגה כתיב (בראשית ט') ומוראכם ותחכם יהי' על כל חית הארץ, ע"כ מי שצלם אלקים שלו בשלימות הם מתיראים ממנו וכמ"ש הוזה"ק (ח"א קצ"א). דהא דכתיב בדניאל אלקי שלח מלאכ"י וסגר פום אריותא ולא חבלוני, ההוא דיוקני' דבר נש זכאה איהו מלאכא ממש דסגיר פומא וקשיר לון לנטרא ל"י דלא יחבלון ל"י עיי"ש באריכות, והנה עיקר צלם אלקים תלוי בשמירת הברית וע"כ יוסף הצדיק שהי' צלם האלקים שלו בשלימות ע"כ לא היו יכולין לקרב אליו מפני שאימתו מוטלת עליהם, עכת"ד, וממוצא הדברים נשמע להיפוך שמחמת פגם הברית מסתלק צלם האלקים, וצלם אלקים זה הוא עיקר חיות האדם כמ"ש אך בצלם יתהלך איש, וידוע מוזה"ק (פ' ויחי ר"כ), ענין צלם אלקים בשעתא דקריבו יומיו מתעברין מיני', וע"כ מחמת פגם ברית נסתלקה ממנו כל חיות דקדושה, והוא ממש כעין מצורע, ובוזה"ק פתח פתחא לפרשת מצורע מפסוק גורו לכם מפני הרב כי המה

עונות הרב, ואותה פתיחה עצמה פתח (בחלק ב' כ"ו) בענין פגם ברית עיי"ש, כי שניהם בסגנון אחד, וע"כ אין לו תקנה אלא בחידוש החיות כקטן שנולד וכמו ענין מצורע, להמשיך לו חיות חדשה, אחרי שאבד את הנפש חי שבו מצד הקדושה, אך באשר קלקולו הי' בכפלים שנסתלקה ממנו חיות הקדושה, ולא עוד אלא שנשתאב בתוכו חיות מצד הטומאה, נצרך שגם טהרתו תהי' בכפלים, להדחות ממנו את כחות הרע, ועוד נצרך להמשיך עליו חיות מצד הקדושה אחרי שכבר נפסקה ממנו כנ"ל:

ויש לפרש שזהו ענין שתי הצפרים, דהנהגה ברש"י לפי שהנצעים באין על לה"ר שהוא מעשה פטפטי דברים לפיכך הוצקו לטהרתו צפרים שמפטטין תמיד בצפצוף קול, והנה אמרו ז"ל (ירושלמי שלהי ברכות) כל פיטטיא בישין ופיטטיא דאורייתא טבין, והנה כבר אמרנו במק"א שלשואף היום חדשים אחרי שכבר נפסקו ממנו אין דרך אלא ע"י עסק התורה, כי אין כל חדש תחת השמש אבל למעלה מהשמש יש, ובכח התורה יכול להעשות ברי' חדשה, שהרי כל חידוש הבריאה הי' ע"י התורה כאמרם ז"ל (ב"ר פ"א) הביט בתורה וברא את העולם, ובוזה"ק (ח"א י"ב): וכד אשתדל באורייתא בההוא רחישו דרחיש בה זכי לההיא נפש חי, וע"כ לזכות לנפש חי' חדשה אחרי שהראשונה נפגמה עד לאין מרפא, אין עצה כי אם ע"י עסק התורה ביגיעת בשר בההוא רחישו דרחיש בה, ולזה בא הרמז בשני צפרים, אחת לדחות את כחות הרע שנשתאבו בו מחמת פטפוט דברים של איסור לה"ר, ואחת לזכות בכח פטפוט של תורה לההיא נפש חי':

וזהו הרמז שבע הזאות של דם ציפור השחוטה בצירוף המים החיים, כי הדם הוא הנפש והוא החיות של הבעל חי והוא חיות חדשה דקדושה, אך זהו רק בצירוף המים החיים, כענין מים חיים של אפר פרה שרומז לתורה וכמ"ש בפרשת פרה ע"ש תורת חכם מקור חיים והכם גמטריא חיים ואורייתא מהכמה עלאה נפקת, ובתורה ממשיך חיים חדשים ממקור החיים, והוא

ממש כענין שני שעירי יהו"כ ששעיר המשו מכפר נמי על הפשעים שהוא מרד, וכ שהמורד הוא יוצא מכלל הקדושה ואין חלק בחיים, ולעומתו נשתאבו בו כחות רע ע"כ באין שני השעירים, שעיר המשו להדחות את הכחות הרעים, ושעיר הנע בפנים לקרב נשמת ישראל לשרשן, וי ששורש נשמת ישראל הוא לעילא לעילא ו ממקום הנקרא קודש הקדשים וע"כ מזין מ בקה"ק, וע"כ מזין נמי מדם ציפור השחו ובמים החיים שבע פעמים נגד כל שבעת הבנין להמשיך חיים חדשים כמו בריאת ע הנברא בשבעת ימי בראשית כי האדם י עולם קטן, והשחוטה אסורה בהנאה, כאמ ז"ל (קידושין נ"ז), וזה אשר לא תאכלו מ לרבות השחוטה, כמו שעיר הנעשה בפ שנשרף בחוץ למחנה ואין בו שום הו לכהנים, אך המשולחת היא דוגמת שו המשתלח שכתוב ונשא השעיר עליו את עונות בני ישראל, כמ"ש הרמב"ן ש משתלח לעזאזל המדברה וכאן לפורחות הע שתשא הצפור את כל עונותיו אל מחוץ לו על פני השדה ומותרת בהנאה, כאמרם (שם) וזה אשר תאכלו מהם לרבות המשולו כמו אברי שעיר המשתלח דאפסוק הלכ דמותרין בהנאה:

ובמה שכתבנו מענין מים חיים יובן הפ דוב צריך מים חיים לטבילתו, כי י דברית המעור וברית הלשון הם בגוונא ה ומחמת פגם ברית הלשון נמשכת צר' ומחמת פגם ברית המעור נמשכת זי וכתבנו דכמו בפגם הלשון נסתלקה מ הנפש חי', כן בפגם ברית המעור נסתלק מ הצלם אלקים, וצריך התחלה מחדש כי שנולד, ע"כ נצרך נמי לטהרתו מים ח ואינו דומה לשאר הטומאות, אלא בכח התו כנ"ל:

ויש לומר דגם שבת מסוגל לזה, דש הוא התחדשות הבריאה כמ"ש ה החיים (פ' בראשית) שכל הבריאה היתה לשבעה ימים ובכל שבת מתחילה מחדש וי לזכות לנפש חי' מחדש, וזה זכור ושכ שמור הוא השמירה ממלאכה ומכל מרדת ש

20

לקומי אמרים מהורים
מסאורי הנולה אדירי התורה ויסורי העבודה
אדם זר"י בעלזא זצלה"ה
אשר האירו באור תורתם וקדושתם
ובדבריהם הקדושים והטהורים
העומדים ברומו של עולם

חלק זה הוא אמרי קדש שיצאו מפום
ממלל רברבן קדש הקדשים עטרת תפארת
ישראל משוש כל הארץ לו דומיה תהלה
כ"ק מרן

יששכר דוב

זצלה"ה זי"ע ועכ"א

המלקם והמסדר
ישראל קלפהולץ

ושני תולעת ואזוב. פי' רש"י ז"ל: מה תקנתו ויתרפא? - ישפיל עצמו מגאותו כתולעת וכאזוב. ע"כ. וקשה הלא הכא מיירי שכבר נתרפא המצורע מצרעתו, כמש"כ למעלה: "והנה נרפא נגע הצרעת מן הצרוע", והו"ל לקחת אזוב קודם שנתרפא. (א)
ונראה לתרץ, דהרמב"ם כתב דחולי הגוף מקורו מחולי הנפש. לפ"ז היה צריך החולה בתחילה לתקן את נפשו מהחטאים, ועי"ז יתרפא גם הגוף. אלא כיון שכל זמן שהגוף אינו בשלימות אי אפשר לשוב כראוי, מחמת חולשתו, מרחם הקב"ה על האדם ושולח לו רפואה למחלת גופו, כדי שאח"כ כשיהיה הגוף בשלימות, ישים אל לבו שלא להנס בא עליו החולי הזה, אלא כדי שיתן אל לבו לתקן מה שחטא. ואז יוכל לשוב בתשובה שלימה לתקן את נפשו. ולפ"ז שפיר כתב רש"י ז"ל דאחר שנתרפא הגוף מה יעשה ויתרפא הפנס שכנפשו? - ישפיל עצמו וכו', כי עכשיו הוא הזמן לשוב בתשובה שלימה.

וביום השמיני יקח שני כבשים ונוג' וכבשה אחת ונוג' ושלושה עשרונים. פירש רש"י ז"ל: "ושלושה עשרונים" לנסכי שלש כבשים הללו, שחטאתו ואשמו של מצורע טעונים נסכים. וצריך טעם למה חטאת ואשם של מצורע טעונים נסכים (אף שאין לומר טעם על מצוה, בכל זאת בדרך רמז מותר).

76

ויתכן לומר, עפ"מ ש"א"א ז"ל דידוע שהנגעים באים על חטא לשון הרע. ורש"י ז"ל כתב על הפסוק "את הצפור החיה יקח אותה" שצריך קיחה לבדה. יכול שלא תהא בכלל טבילה, ת"ל: "וטבל ונוג'", החזיר את הצפור לכלל טבילה. והטעם שהיה צריך קיחה לבדה, דאיתא בזה"ק שכמו שהנגעים באים על לשון הרע, כך באים נגעים על אנשים שלא אמרו דברים שהיו צריכים לאמרם, ולא אמרום מחמת שפלותם בעיני עצמם, כי השפלות הזו אינה ראויה. וצריך התחזקות לומר מה שצריך במקום ובזמן שצריך. ולכן לקח שני צפרים, אחת חיה ואחת שחוטה, דהצפרים מפטטים בצפצוף קול; והצפור השחוטה רומזת על לשון הרע, שישתוק מלדבר לשון הרע, כשם שהצפור השחוטה שותקת; ובהצפור החיה כתיב: "ושלח את הצפור החיה על פני השרה", שיוכל לצפצף בקול, והיא רומזת לאותם האנשים שצריכים לומר ואין אומרים. ולכן הצריכו לקחת את הצפור החיה לבדה, לרמז שיש מקום שצריך לדבר, - - - - -

(א) ועוד קשה וכי מקודם לא השפיל עצמו יותר כשהיה חוץ לשלושה מחנות וטמא טמא יקרא.

ולחבריל מהצפור השחו
ולפי ד"ק נוכל לומר,
הלוויים, שאומרי
שירה אלא על היין וכו'
ההמז, דהשמן רומז ל
רומז לאותם אנשים שצ
אצל איש זב כתוב בפס
כתיב ונתנם ואצל
ונג'. והביאה אותם אל
מידו לידה בשביל שיש

התוספות בסוטה מב:
למלחמה ולכ:
לקחו אתם את השברי
זכות להראות שהיהזו
שאפילו הפחותים שבי
הכוונה שכתוב במלכו
מחנה ארם. וחז"ל או
שבעלי לשה"ר הם הנ
(בערכין טו.) וצרעת
טובה. וכן כנס של:
מחוץ למחנה ראו הני
מדוע הי' בשורה טוב
- - - - -
(א) כשיה"ש רכה (פר
קול, וז
מה קטורת מכפרת?
(ב) זכנ יש לרמוז בנג

ולהבדיל מהצפור השחווטה הרומזת לשתיקה. אד"ק ז"ל. ל
 ולפי ד"ק נוכל לומר, דהמנחות והנסכים גם הם מרמזים לכך, כי היין רומז לקדושת
 הלויים, שאומרים שירה בפה, כמש"א חז"ל (ברכות לה.): מנין שאין אומרים
 שירה אלא על היין וכו'; והשמן רומז לשתיקה, שהשמן והקטרת הם כחשאי. (א) וזהו
 ההסמך, דהשמן רומז ללה"ר, שמעתה צריך ליזהר להמנע מלדבר לשון הרע, והיין
 רומז לאותם אנשים שצריכים לומר ואינם אומרים. (ב)

אצל איש זב כתוב בפסוק טו-יד וביום השמיני יקח לו שתי תורים ונו' ונתנם אל הכהן
 כתיב ונתנם ואצל אשה זבה בפסוק כט כתיב וביום השמיני תקח לה שתי תורים
 ונו' והביאה אותם אל הכהן, לרמז מה שאמרו חז"ל (בעירובין יח:) המרצה מעות
 מידו לירה בשביל שיסתכל בה וכו' לא ינקה מדינה של גיהנם.

ה פ ט ר ה

התוספות בסוטה מב: מביא בשם התוספתא שהארון עם השברי לוחות היו הולכים עמם
 למלחמה ולכאורה קשה שהרי בשעת מלחמה צריכים לעורר רחמי שמים ואיך
 לקחו אתם את השברי לוחות שמזכיר את חטא העגל וזה קטרונו, רק התירוץ שזה לימוד
 זכות להראות שהיהודי הנרוע ביותר בחינת שברי לוחות, הוא יותר טוב מהגויים,
 שאפילו הפחותים שבישראל הם בתכלית השלימות לעומת אומות העולם, וזה גם
 הכוונה שכתוב במלכים ב-ו בארבעה אנשים מצורעים, שבשרו לישראל על בריחת
 מחנה ארם. וחז"ל אמרו (סנהדרין קז:) שהד' אנשים היו גחזי ושלשת בניו וידוע
 שבעלי לשה"ר הם המדרגה הפחותה ביותר ששקולה כנגד ג' עונות החמורות כמ"ש
 (בערכין טו.) וצרעת באה על עוון לשה"ר, וקשה מדוע דווקא הם בשרו את הבשורה
 טובה. וכן כנס של ארגון - את והב בסופה מצינו (ברכות נד.) שב' מצורעים שהיו
 מחוץ למחנה ראו הניסים מהרי האמורי ונחל ארגון והם בשרו לישראל וקשה ג' כנ"ל
 מדוע ה' בשורה טובה דווקא ע"י המצורעים. אלא התירוץ כנ"ל להראות שאפילו

(א) בשיה"ש רבה (פרשה א): "לריח שמניך טובים" וכו', מה השמן הזה אין לו כח
 קול, ופי המפרשים: אינו משמיע קול. ומצינו בגמרא (יומא מד.): על

מה קטורת מכפרת? - על לשון הרע; יבא דבר שבחשאי ויכפר על מעשה חשאי.

(ב) וכן יש לרמוז בגמרא (עירובין סה.): נכנס יין יצא סוד.

מזו מנאוהו כתולעת
 מצרעתו, כמש"כ
 ש שנתרפא. (א)
 היה צריך החולה
 לא כיון שכל זמן
 הקב"ה על האדם
 , ישום אל לבו
 חטא. ואז יוכל
 דאחר שנתרפא
 וכשיו הוא הזמן

ס. פירש רש"י
 שמו של מצורע
 אף שאין לומר

ע. ורש"י ז"ל
 ה. יכול שלא
 והטעם שהיה
 ע, כך באים
 חמת שפלותם
 שצריך במקום
 רים מפטטים
 לשון הרע,
 החיה על פני
 לומר ואין
 צריך לדבר,

וטמא טמא

תהלים יב תרגום

דְּרָשׁוּ יי מִן עֲלָמָא כֻּל
 סְפִין שְׁעִיעִין לִישָׁנָא
 דְּמִלְלָא רְבִרְבִנוּחָא: ה מִן
 דְּכִפְרִין בְּעֵקְרָא דְאִמְרִין
 בְּלִישָׁנָא נְתַנְפֵּר סְפִוּתָנָא
 עֲמָנָא מִן רַבּוֹן דְּלָנָא:
 וּמֵאוּנְסָא דְעֵנִי מִן צָוּחַת

יְדַבְּרוּ אִישׁ אֶת־רֵעֵהוּ שְׁפַת חֲלָקוֹת בְּלִב
 וְלִב יְדַבְּרוּ: דִּיכֶרֶת יְהוָה כָּל־שְׁפַתֵי חֲלָקוֹת
 לְשׁוֹן מִדְּבַר־תְּהִלָּה: דֵּה אֲשֶׁר אָמְרוּ | →
 לְלִשְׁנֵנוּ נִגְבִּיר שְׁפַתֵינוּ אֲתָנוּ מִי אֲדוֹן לָנוּ: L
 וּמִשׁוֹד עֲנִיִּים מֵאֲנַקַּת אֲבִיוֹנִים עֲתָה אֲקוּם

רש"י

(ג) בִּלְב וְלִב. כְּשֵׁנִי לְבָבוֹת, לִי מֵרְאִים שְׁלוֹם וַיֵּשׁ שְׁנֵי עֲשָׂרִים עֲשָׂרִים (ה) לְלִשְׁוֹנֵנוּ נִגְבִּיר. כִּלְשִׁנוֹנוּ נִתְגַּבֵּר:
 (ו) מִשׁוֹד עֲנִיִּים. מִחַמַּת שׁוֹד עֲנִיִּים הַנִּשְׁדָּדִים עַל יָדְכֶם, כְּגוֹן אֲנִי וְאֲנֹשִׁי וְכֹהֵנִי נוֹב. וּמִחַמַּת אֲנַקַּת אֲבִיוֹנִים

מצודת דוד

(ג) שׁוֹא יְדַבְּרוּ וְגו'. מֵה שְׂמֵדְבָרִים רַכּוֹת הַמָּה שׁוֹא, כִּי לֹא כֵן עִם מַחֲשׁוֹתֵי: בִּלְב וְלִב יְדַבְּרוּ. כִּאִילוּ הַלְשׁוֹן מְדַבֵּר בְּשִׁלְיַחַת לֵב הָאֶחָד וְהַלֵּב הַשֵּׁנִי בִל עִמּוֹ:
 (ד) יְכֶרֶת ה'. מִתְפַּלֵּל שִׁיכְרִית ה' אֶת בַּעַל שְׁפַתֵי חֲלָקוֹת וְהַלְשׁוֹן הַמְדַבֵּרֶת דְּבָרִים חֲשׁוּבִים וְיִקְרִים כְּכִי לְרֵמוֹת: (ה) לְלִשְׁוֹנֵנוּ נִגְבִּיר. כִּלְשִׁנוֹנוּ הַמְדַבֵּרֶת גְּדוּלוֹת נִגְבִּיר עַל כּוֹלָם, כִּי נוֹכַל לְרֵמוֹת: שְׁפַתֵינוּ אֲתָנוּ. הֵלֵא שְׁפַתֵינוּ בְּרִשׁוֹתֵינוּ וְנוֹכַל לְדַבֵּר בָּהֶם דְּבָרֵי שְׂקָר הַפּוֹךְ מֵה שְׂכַלְב, כִּי מִי אֲדוֹן לָנוּ לְצוּחַת לְכָל לְדַבֵּר כִּי אִם הַדְּבָר שְׂכַלְב, כִּי מִי יוֹדֵעַ מֵה שְׂכַלְב: (ו) מִשׁוֹד. מִחַמַּת הַשׁוֹד שְׁעוֹשִׂים לְעֲנִיִּים עַל יְדֵי עֲרַמְתָם: מֵאֲנַקַּת. הַצּוֹעֲקִים עַל הַשׁוֹד: אֲקוּם. לְהַפְרֵעַ מֵהֶם:

מצודת ציון

(ד) גְּדוּלוֹת. חֲשׁוּבוֹת וְיִקְרוֹת. כְּמוֹ אִשָּׁה גְּדוּלָה (מ"ג ד ט):
 (ה) מִשׁוֹד. עֲנִין עוֹשֶׂה: מֵאֲנַקַּת. עֲנִין צַעֲקָה כְּמוֹ אֲנַקָּה אֲסִיר (לְקַמֵּן עַי יל):

אבן עזרא

שׁוֹמֵר אֲמוּנִים (יִשְׁעִיה כו ב), כִּי הוּא שֵׁם: (ג) חֲלָקוֹת. תּוֹאֵר, וְהַמְתוֹאֵר חֶסֶד, וְהֵם אֲמֵרוֹת, כְּמוֹ וַיְדַבֵּר אֲתָם קְשׁוֹת (בְּרַשִׁית מ"ה ז): בִּלְב וְלִב. כְּמוֹ שִׁישׁ לוֹ שְׁתֵי לְבָבוֹת וְהַלְשׁוֹן תְּלִיץ בְּעַד הָאֶחָד: (ד) יְכֶרֶת. נִבּוּאָה, כְּדֶרֶךְ רַפְאֵי ה' וְאַרְפָּא (יִרְמִיָּה יז יד), אוֹ תְּפִלָּה: מְדַבֵּרֶת גְּדוּלוֹת. כְּמוֹ מֵאֲכָלוּ בְּרִיאָה (חֲבֻקִּק א טו): (ה) לְלִשְׁוֹנֵנוּ. כְּעֵבֹר לְשׁוֹנֵנוּ, כְּמוֹ פֶן יֹאמְרוּ לִי (שׁוֹפְטִים ט נד): (ו) מִשׁוֹד. כְּמִשׁוֹד מִחַמַּס אַחִיךְ

רד"ק

רַבּוֹב בְּנֵי הַדּוֹר הֵם רַשְׁעִים, וַיַּעֲרִימוּ סוֹד עַל הָעֲנִיִּים וְהַחֲלוּשִׁים. לְפִיכָךְ צִרִיךְ תְּשׁוּעַת ה' הַלוֹשִׁיעִם מִיָּד: (ג) שׁוֹא יְדַבְּרוּ. כִּי יֹאמְרוּ בְּפִיהֶם מֵה שֶׁאֵין בְּלִבָּם וְזוֹהוּ שׁוֹא: וְשְׁפַת חֲלָקוֹת. שֵׁם, וְאִם יִהְיֶה תֹאֵר יִהְיֶה

מדרשי חז"ל

וְחִטָּאתֵי אֱלֹהִים, וּבְשִׁפְכוֹת דָּמִים כְּתִיב גְּדוֹל עוֹנֵי מִנְשׁוֹא. גְּדוּלוֹת אֵימָא תְּרַתֵי, הִי מִינֵיהוּ מִפְקַת. (עֲרִכִין טו:).
 בְּמַעֲרַבָא אֲמַר, לְשׁוֹן תְּלִיתָאֵי דְקֻטְלֵי תְּלִיתָא הַמְסַפְרוּ וְהַמְקַבְּלוּ וְהַנֶּאֱמַר עֲלֵיו. רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אֹמַר: מִצִּינוּ שֶׁהֵרַג אַרְבַּעַה בְּיָמֵי שְׂאוּל, דּוֹאגַ שְׂאֹמְרוּ וְשְׂאוּל שְׂקַבְּלוּ וְנוֹב עֵיר הַכְּהֵנִים וְאַבְנֵי בֶן נֹר שְׂסִיפֵק הִיָּה בִידּוֹ לְמַחֹת וְלֹא מִיַּתָּה. (יְלִקוּ"ש).
 (ה) אֲמְרוּ וְגו' מִי אֲדוֹן לָנוּ. אֲמַר רַבִּי יוֹחָנָן: כֹּל הַמְסַפֵּר לְשׁוֹן הֶרַע כִּאִילוּ כּוֹפֵר בְּעֵינָךְ, שְׂנֵאֲמַר: אֲשֶׁר אֲמַר לְלִשְׁוֹנֵנוּ נִגְבִּיר שְׁפַתֵינוּ אֲתָנוּ מִי אֲדוֹן לָנוּ. (עֲרִכִין טו:).
 לְלִשְׁוֹנֵנוּ כְּתִיב, לּוֹמֵר אִם הֵכֵךְ לְשׁוֹנְךָ לּוֹמֵר לְשׁוֹן הֶרַע עַל חֲבֵרְךָ שְׁנֵנוּ כְּדַבְּרֵי תוֹרָה. (יְלִקוּ"ש).
 (ו) מִשׁוֹד עֲנִיִּים מֵאֲנַקַּת אֲבִיוֹנִים וְגו'. כֹּל דִּין שֶׁדָן דִּין אִמַּת לְאִמִּיתוֹ מִשְׁרָה שְׂכִינָה בִישְׂרָאֵל, שְׂנֵאֲמַר: אֱלֹהִים נֹצֵב בְּעַדְתָּ אֵל בְּקֶרֶב אֱלֹהִים יִשְׁפּוֹט, וְכֹל דִּין שְׂאִינוּ דָן דִּין

(ג) שְׁפַת חֲלָקוֹת וְגו'. שְׂמַחֲלִיקִין שְׂפַתוֹתֵיהֶן. "כֹּלְב וְלִב" יְדַבְּרוּ אֶחָד בְּפִה וְאֶחָד בְּלִב. (שֵׁם).
 (ד) יְכֶרֶת ה' בִּלְ שְׁפַתֵי חֲלָקוֹת וְגו'. אֲמַר רַבִּי חֲמַא בַר חֲנִינָא: מֵה תְּקַנְתָּן שֶׁל מְסַפְרֵי לְשׁוֹן הֶרַע, אִם תְּלַמִּיד חֶסֶם הוּא יַעֲסוֹק בְּתוֹרָה וְאִם עִם הָאֲרִיךְ הוּא יִשְׁפִיל דַּעְתּוֹ. רַבִּי אֲחָא בַר חֲנִינָא אֹמַר: סִיפֵר אֵין לוֹ תְּקֵנָה שְׂכַבְר כְּרַתּוֹ דּוֹד בְּרוּחַ הַקְּדוֹשׁ שְׂנֵאֲמַר: יְכֶרֶת ה' כֹּל שְׁפַתֵי חֲלָקוֹת לְשׁוֹן מְדַבֵּרֶת גְּדוּלוֹת, אֲלֵא מֵה תְּקַנְתּוּ שְׂלֵא יִבּוֹא לִידֵי לְשׁוֹן הֶרַע, אִם תְּלַמִּיד חֶסֶם הוּא יַעֲסוֹק בְּתוֹרָה, וְאִם עִם הָאֲרִיךְ יִשְׁפִיל דַּעְתּוֹ. (עֲרִכִין טו:).
 תְּנָא דְבִי רַבִּי יִשְׁמַעֲלָא, כֹּל הַמְסַפֵּר לְשׁוֹן הֶרַע מְגַדִּיל עוֹנוֹת כְּנֶגֶד שְׁלֹשׁ עֲבִידוֹת עֲבוּדָה זְרָה גִילּוֹי עֲרִיּוֹת וְשִׁפְכוֹת דָּמִים, כְּתִיב הֵכָא לְשׁוֹן מְדַבֵּרֶת גְּדוּלוֹת וְכְתִיב הֵתָם בְּעֲבוּרָה זְרָה אֲנָא חֲטָא הֵעָם הַזֶּה חֲטָאָה גְּדוּלָה, בְּגִילּוֹי עֲרִיּוֹת כְּתִיב וְאִיךְ, אַעֲשֶׂה הֶרַעָה הַגְּדוּלָה הַזֹּאת

עכת"ד ודפח"ח. ולפי"ו יש לומר דהפגם הי' באלישע היינו שאלישע עקר אות אחת מן התורה. והנה ידועה קושיית הוזה"ק (פ' נשא קכ"ב.) איך מועילה תשובה שהרי קלקל את כל העולם כחטאו. ותיריך דבתשובה אתיקון כלא. והנה מובן דלאו כל הפגמים שוים ולא כל התיקונים שוים, דאיש גבוה במעלה אם הוא פוגם ח"ו הפגם יותר גדול מפגם איש פשוט. ומ"מ התשובה מועלת לכל איש אפי' לאדם גדול המעלה שפגם. מפני שלעומתו התיקון נמי יותר גדול, ואינו דומה תיקון אדם גדול לתיקון אדם פשוט. ומעתה חטא גחזי שעל ידו עשה אלישע ח"ו פגם. א"כ הפגם גדול מאוד. והתיקון אם הי' גחזי חוזר בתשובה הי קטן. ושוב לא הי' בכח תיקון הקטן לתקן את פגם הגדול. אך הנה אמרו ז"ל (סנהדרין ק"ו:) שהלך אלישע להחזיר את גחזי בתשובה. וא"כ אם הי' חוזר בתשובה ע"י אלישע הי' נחשב שאלישע תיקן הפגם והי' התיקון נמי תיקון גדול והיתה מועלת תשובת גחזי. אבל מעצמו לא הי' יכול להתתקן בתשובה:

שנת תרע"ו

76 ולקח למיטהר וגו' ועץ ארז ושני תולעת ואזוב. וברש"י ועץ ארז לפי שהנגעים באין על גסות הרוח. ושני תולעת ואזוב מה תקנתו ויתרפא ישפיל עצמו מגאותו כתולעת וכאזוב. עכ"ל. ויש להבין עץ ארז שמורה על גסות הרוח למה הוא בא. דמה דהוה הוה ומכאן ולהלן חושבנא שישפיל עצמו וכו'. ומצד הסברא הי' נראה לכאורה כי הס שלא להזכיר עץ ארז שלא יהי' לו למזכיר עון להתפס. ולמה צוה הכתוב בעץ ארז כלל: ונראה דהנה יש לדקדק עוד במה שאמר מה תקנתו ויתרפא. הלוא כבר כתיב והנה נרפא וגו'. ועוד שאמר ישפיל עצמו. ומשמע דעד כה עוד לא השפיל עצמו. ואיך יתכן שנרפא בלי תשובה על העון שהביא את הנגע. ואם בכח העון להביא את הנגע. כ"ש שבכחו למנוע את הרפואה. ובש"ס שבועות (ח.) מנגעי' הוא דאכפר לי'. וידוע מברייטא דארבעה חלוקי כפרה (בשלהי ש"ס יומא)

דתשובה עם כל אחד. וא"כ בהכרח שנסתלקה ממנו גסות הרוח ועשה תשובה על העבר. ומה נתבקש עוד ממנו שישפיל עצמו מגאותו: וכ"ק. אבי אדומ"ר וצללה"ה הגיד שכמה מיני הכנעות יש. יש שהוא נכנע מחמת שהוא מתבונן בגדלות הש"י ולעומתו שפלות המין האנושי בכלל מאין הוא בא מטפה סרוחה ולאן הוא הולך למקום עפר רמה ותולעה וכמ"ש כי אראה שמיד מעשה אצבעותיך ירח וכוכבים אשר כוננת מה אנוש כי תזכרנו וכן אדם כי תפקדנו. ויש הכנעה שהיא מחמת שהוא מדוכא בעניות ויסורין רח"ל. והכנעה כזו אף שמסלקת את גסות הרוח מ"מ אין בה שבה. כי אחר שיסתלקו ממנו היסורין יכול לחזור לגסות רוחו. ומצורע זה מחמת היסורין והבויון דכא לארץ חיתו ונסתלקה ממנו גסות רוחו ע"כ נרפא הנגע. ומ"מ הכנעתו זאת אינה מספקת. ומתבקשת מימנו הכנעה ממין הראשון. עכ"ד. ויש להוסיף בזה דברים עפ"י דברי המדרש (פ' ט"ו) למה שוחט אחת ומניח אחת לומר לך כשם שאי אפשר לשחוט לחזור כך אי אפשר לנגעים לחזור. משמע שזה ענין טהרת המצורע שלא יחזרו עוד עליו הנגעים. ובאשר הכנעתו שע"י יסורין רח"ל עלולה להסתלק אחר סילוק היסורין. הוא מעותד להחזרת הנגעים. ע"כ נתבקשה ממנו הכנעה ממין הראשון שתהי' דבר של קיימא:

ובזה יתיישב דקדוק האלשיך בפסוק זאת תהי' תורת המצורע דתיבת תהי' מיותרת כמ"ש זאת תורת הזב ולא כתיב תהי'. ולפי האמור מיושב שלשון תהי' רומח שתהי' רפואה של קיימא כאמרם ז"ל (מנחות כ"ג.) שמעכב משום דהוי' כתיב בה היינו שלא יהי' שינוי מהאמור. ולפי דרכנו נמי נכלל בלשון זה שטהרתו תהי' עולמית בלי שישתנה: ויש לומר עוד בלשון אחר. ועם זה יתיישב לנו הענין שבאין כולם באגודה אחת כברש"י שעץ הארז והאזוב כרוכין יחד בלשון הזהורית כענין שנאמר ואת עץ הארז ואת שני התולעת ואת האזוב קיחה אחת לשלשתן. שלכאורה אינו מובן לפי הטעם ישפיל עצמו מגאותו. ואדרבה מצד הסברא הי' ראוי שלא

יהי' עץ הארז עם באגודה לרמוז התרחקות החטא. אך יתבאר עפ"י מה שה' כבר במק"א בענין קין והבל ששניהם מהעולם. כי קין נקרא ע"ש קניתי איש ה'. היינו להיות קנין בעיני עצמו כאמרם (סנהדרין ל"ז.) כל אחד ואחד חייב ל' בשבילי נברא העולם, ובאמת זו מדה נ' אי טב לית טב מינה. שהאדם צריך ל' גבור כארי וכו' וכל העולם כולו אם עו' לשטן עלי דרכו בעבודת ה' יהיו בעיניו כ' וכאין ויבטלם בלבו. אך לעומתו אי ביש ביש מינה. וע"כ צריכה מדה זו שמירה י' לבל תסתעף מזה גסות הרוח להיות יש' עצמו. וזה שורש פורה ראש ולענה כמו' ענין קין שעבר על ע"ו ג"ע ושפ"ד. אבל אמרה קניתי איש את ה' היינו לעבודו וקין ברוע בחירתו לקח מדה זו לרע ומזו לתכלית הקלקול. וכן הבל היתה מהותו ל' את כל מחמדי תבל וא"ע עד שדיכא י' חיתו. וגם במדה זו אין שבה רק כאשר במקום שצריכה להיות. וצריכה שמירה י' לבל יפול ברשת היאוש הנורא ומרה ש' שגרוע מהכל. והכוונה בהם היתה שיהיו כי זה בזה. שכל אחד מהם יאחזו גם מדת ח' שיהי' לכל אחד מהם לב אמיץ בגבורים ו' בשבילי נברא העולם ויגבה לבו בדרכ' אבל בשאר עניניו יהי' שפל ברך ונכנע מדה תסייע ותביא לחברתה. כי הענין ו' אדם לומר בשבילי נברא העולם אין הנ' לצורך עצמו ח"ו. כי כל הנברא לכבודו נברא. כמו שאנו מברכים שהכל ברא לנו אלא הפירוש היות נמסרו ביד האדו' העולמות כמ"ש (תהלים ח') כל שתה רגליו וגו' צפור השמים ודגי הים וגו'. שכל העולמות מתתקנין ועוליך ב' ומתקלקלין ויורדין בירידתו. וזהו שחייב אדם לומר בשבילי נברא העולם שכל העולם תלוי בי. ויזכור היטב את המ' שנמסרה לידו שיתקן הכל למען כבו' ובאמת כשאדם נזכר זה הוא מתמלא וכלימה תכסנו ונרתע לאחוריו. הא ל' דומה למלך גדול שאמר לאיש שפל שב לעשותו שליט על כל המדינה ושר ו'

יהי עץ הארז עמם באגודה לרמוז על התרחקות החטא. אך יתבאר עפ"י מה שהגדנו כבר במק"א בענין קין והבל ששניהם נדחו מהעולם. כי קין נקרא ע"ש קניתי איש את ה'. היינו להיות קנין בעיני עצמו כאמרם ז"ל (סנהדרין ל"ו.) כל אחד ואחד חייב לומר בשבילי נברא העולם, ובאמת זו מדה טובה אי טב לית טב מינה, שהאדם צריך להיות גבור כארי וכו' וכל העולם כולו אם עומדין לשטן עלי דרכו בעבודת ה' יהיו בעיניו כאפס וכאין ויבטלם בלבו. אך לעומתו אי ביש לית ביש מינה, וע"כ צריכה מדה זו שמירה יתירה לבל תסתעף מזה גסות הרוח להיות יש בפני עצמו. וזה שורש פורה ראש ולענה כמו שהי' ענין קין שעבר על ע"ז ג"ע ושפ"ד, אבל חוה אמרה קניתי איש את ה' היינו לעבודת ה' וקין ברוע בחירתו לקח מדה זו לרע ומזה בא לתכלית הקלקול. וכן הבל היתה מהותו להביל את כל מחמדיו תבל וא"ע עד שדיכא לארץ חיתו, וגם במדה זו אין שבח רק כאשר היא במקום שצריכה להיות, וצריכה שמירה יתירה לבל יפול ברשת היאוש הנורא ומרה שחורה שגרוע מהכל. והכוונה בהם היתה שיהיו כלולים זה בזה, שכל אחד מהם יאחז גם מדת חבירו. שיהי' לכל אחד מהם לב אמיץ בגבורים ולומר בשבילי נברא העולם ויגבה לבו בדרכי ה'. אבל בשאר עניניו יהי' שפל ברוך ונכנע. וכל מדה תסיע ותביא לחברתה. כי הענין שחייב אדם לומר בשבילי נברא העולם אין הפירוש לצורך עצמו ח"ו, כי כל הנברא לכבודו ית"ש נברא. כמו שאנו מברכים שהכל ברא לכבודו. אלא הפירוש היות נמסרו ביד האדם כל העולמות כמ"ש (תהלים ח') כל שמה תחת רגליו וגו' צפור השמים ודגי הים וגו'. היינו שכל העולמות מתתקנין ועולין בעלותו ומתקלקלין ויורדין בירידתו, והוא שאמר שחייב אדם לומר בשבילי נברא העולם, היינו שכל העולם תלוי בו, ויזכור היטב את הממשלה שנמסרה לידו שיתקן הכל למען כבוד ה'. ובאמת כשאדם נזכר זה הוא מתמלא בוושה וכלימה תכסנו ונרתע לאחוריו, הא למה זה דומה למלך גדול שאמר לאיש שפל שבשפלים לעשותו שליט על כל המדינה ושר השרים

שיתבייש בעצמו להרים מצח כשיצייר בעצמו לאיזו ממשלה הוא מתבקש ולפי גדלות הממשלה כן תגדל הבושה וההכנעה לפני המלך, כ"ש האדם הזה כשיצייר בנפשו גדלות הש"י ובריותיו הנפלאים מעלה ומטה שיגרום לו זה בושה והכנעה יתירה, ושוב ההכנעה תגרום לו השגה עוד יותר בגדלות ה', כמו שהגיד המגיד הרה"ק ר"מ בקאוניץ זצ"ל בפ"י הכתוב כי רם ה' ושפל יראה וגבוה ממרחק יידע היינו שהשפל בעצמו הוא רואה את רוממות ה' אבל מי שגבוה בעצמו אינו רואה אלא ידיעה בעלמא מרחוק. עכ"ד. א"כ ההכנעה גורמת לו להבין יותר את חשיבות ויקר הממשלה שנמסרה לידו ויגבה לבו בדרכי ה' ביותר ושוב יגרום לו זה הכנעה ביותר וחוזר חלילה, ובוה יש לפרש מאמר הלל (שמ"ר פ' מ"ה) הגבהתי זו השפלותי והשפלותי זו הגבהתי שתיהן לשבח שזו גורמת את זו וזו את זו וחוזר חלילה כנ"ל. והוה מדת הטוב שבקין והבל יחדיו שלכוונה זו נבראו תאומים כאמרם ז"ל (ב"ר פ' כ"ב) עלו למטה שנים וירדו שבעה, אך הם התפרדו איש מעל אחיו וכל אחד אחז במדתו לבד ע"כ נעשה קין מקולקל לגמרי וגם הבל לא הי' בו שבה ונטרדו שניהם מהעולם:

ו"ש לומר שכענין זה הוא ענין מצורע זה שנתגאה והגיס רוחו לדבר לה"ר ולומר שפתינו אתנו מי אדון לנו הוא דמיון צד הרע שבקין אחר שנתקלקל, ובחטאו גרם שיבואו עליו הנגעים כדאיתא בב"ר (פ' כ"ב) בפסוק וישם ה' לקין אות שדעת ר' נחמי' מלמד שהוריה לו הצרעת עיי"ש, כן זה בחטאו שהוא צד הרע שבקין משך עליו את הצרעת עד אשר דכא לארץ חיתו ושב ורפא לו, היינו שנסתלקה ממנו גסות הרוח שהיתה הסיבה לנגעים, וסילוק זה של גסות הרוח הבא מצד היסורין וביון הנפש ודיחוי מהמחנה עדיין אין בו שבח כיון שיכול לבוא מזה לידי יאוש ומרה שחורה הגרוע מהכל, וכענין הבל שכשנעשה נפרד מצד הטוב שבקין לא הי' בו שבה כנ"ל, ע"כ עדיין האיש הזה צריך רפואה לבל יפול בנופלים, ואף שהנגע נרפא מפני שגסות הרוח שהיתה בו נסתלקה מ"מ

לקה
ומה
תו:
כמה
חמת
גלות
טפה
רמה
עשה
נבוש
נצעה
ורין
סות
גלקו
זרע
היתו
נגע
קשת
סיף
למה
שאי
עים
שלא
ע"י
לוק
צ"כ
זהי'
ואת
זהי'
תיב
מזח
חוח
אלא
בלל
נה:
שב
חת
שון
ואת
תן,
צמו
אלא

האדם עדיין עוד לא נרפא. הא למה זה דומה לחולה במחלת החום שסר ממנו החום עד הקצה האחרון שהוא עדיין מסוכן מחמת הצטננות והעדר החום לגמרי שעדיין נצרך לרפואה: ובוזה יש לפרש הכתוב והנה נרפא נגע הצרעת מן הצרוע, והכל תמדה שלכאורה הי' צריך לומר להיפוך נרפא הצרוע מן נגע הצרעת. ולפי דרכנו בדקדוק גדול נאמר, שהצרוע לא יצדק לומר עליו עדיין שנתרפא כמשל הנל, אלא נגע הצרעת הבא מחמת גסות הרוח נתרפא. ולזה אמר הכתוב שיקח עץ ארז ושני תולעת ואזוב ויעשם אגודה אחת כרוכים זה בזה, היינו שעץ ארז שהוא רומז לגסות הרוח מדת קין לא יהי' לבדו אלא כרוך ומצורף לשני התולעת והאזוב שרומז למדת הבל, והיינו ששפלותו של תולעת ואזוב איננו מצד שנעשה שפל ע"י סיבה מהזולת אלא שמעצמו הוא כך, כן זה ישליך ממנו השפלות שבאה ע"י יסורין וביזיון הנפש אלא שיאחו מדת השפלות מצד עצמו בהעריך את עצם ערכו נגד מעלת השררה והממשלה שנמסרה לידו, שלזה רמוז על עץ הארז שהוא מצורף לשני התולעת והאזוב, והיינו שזה יביא וימשוך את זה וזה את זה כמאמר הלל הגבתי זו השפלותי והשפלותי זו הגבתי לפי פירושו הנל, ומה שנתגאה מקודם כארז לבדו עתה יהי' מצורף כנל, וזהו צד הטוב שבקין וצד הטוב שבהבל יחד תאומים כמו שהיתה כוונת הבריאה בהם, ומעתה מובן צורך הרפואה שנתבקשה עוד ומהי ההשפלה שעליו עוד להשפיל א"ע וצורך עץ הארז וצורך האגודה:

ויש עוד לומר בענין צורך עץ הארז שיהי' באגודה עם שני התולעת והאזוב, עפ"י דברי הזוה"ק (מ"ו): כמה דעונשא דהאי בר נש בגין מלה בישא כך ענשי' בגין מלה טבא דקאתי לידוי' ויכיל למללא ולא מליל וכו' כ"ש אי עמא אזלין בארחא עקימא והוא יכיל למללא להו ולאוכחא להו ושתיק ולא מליל וכו' נעכר במכתשין דמסאבותא וכו'. וע"כ מנוגע זה שנעשה מדוכא ונכנע מכל אדם יכול להיות שבאם תזדמן לפניו מלה טבא כנל לא ימלא מחמת שפלות רוחו, לזה באה אגודה זו

ויש עוד לומר בענין צורך עץ הארז שיהי' באגודה עם שני התולעת והאזוב, עפ"י דברי הזוה"ק (מ"ו): כמה דעונשא דהאי בר נש בגין מלה בישא כך ענשי' בגין מלה טבא דקאתי לידוי' ויכיל למללא ולא מליל וכו' כ"ש אי עמא אזלין בארחא עקימא והוא יכיל למללא להו ולאוכחא להו ושתיק ולא מליל וכו' נעכר במכתשין דמסאבותא וכו'. וע"כ מנוגע זה שנעשה מדוכא ונכנע מכל אדם יכול להיות שבאם תזדמן לפניו מלה טבא כנל לא ימלא מחמת שפלות רוחו, לזה באה אגודה זו

לטהרתו לרמוז שיהיו בו המדות יחידיו, במקום שצריך להיות קשה כארז לדבר ולהוכיח יהי' קשה כארז, ובמקום שצריך להיות נכנע יהי' נכנע, ובלאו הכי עדיין אין רפואתו שלימה ויכול הנגע לחזור עליו בשביל ההכנעה וסילוק הדבור:

והנה אין למטה מנגע ואין למעלה מעונג. בודאי כמו שהמצורע צריך שתי המדות לטהרתו מנגעו, כן לעומתו שבת שהמצוה בו עונג שהוא להיפוך ממצורע יש בו נמי שתי המדות יחידיו צד הטוב שבקין וצד הטוב שבהבל, להיות לבו מוגבה בדרכי ה' ולעומתו שלא יהיו כל עיניו עוה"ז תופסים מקום כלל. ונראה שזה ענין זכור ושמור, שיהי' כאילו כל מלאכתו עשוי' ולא יתרחק אחר מלאכתו היינו שיהיו כל המלאכות וצורך הפרנסה כאפס ואין אצלו ואינם תופסים מקום כלל. וזהו זכור ושמור בדבור אחד נאמר ש אחד מושך את חבירו כנל שקין והבל היו תאומים:

זאת תהי' תורת המצורע ביום טהרתו והוא אל הכהן, ויש להבין שהרי הוא לא בא אל הכהן שהכהן הוא עדיין בתוך המחנה כמ"ש בסמוך ויצא הכהן אל מהוץ למחנה. ונראה כי רמוז יש בדבר, שתחילה יש לו להתעורר מעצמו ויכוון לבו להיות טהור ולבוא אל הכהן, אף שעדיין אינו רשאי ליכנס אל המחנה מ"מ מחשבתו להיות בתוך המחנה ונחשב כאילו הוא שם, כמו שדייק כ"ק אבי אדומ"ר זצלה"ה מהמשנה עירובין (פ"ד מ"ז) הי' מכיר אילן או גדר ואמר שבייתתי בעיקרו נחשב כאילו הוא שם וקנה שם שבייתה, ורק אז יצא הכהן אליו אל מחוץ למחנה, וכענין דבאתערותא דלתתא דברישא מעוררין אתערותא דלעילא, ואפשר שגם במעשה הוא מתקרב אל החומה ברישא, דבלא"ה בודאי הוא יוצא מתוך אהלו לקראת הכהן, שהכהן איננו נכנס לאוהל המצורע להיטמא בביאתו אל אהלו, ובכן איננו רחוק לומר שהוא יוצא מאהלו ומתקרב אל החומה ברישא, וזה לימוד לכל אדם שלעומת שהוא מכין עצמו לפני הזמנים המקודשים ומכוון את לבו להיות טהור זוכה להשיג טהרת הרגל מלעילא:

בענין שלשה הקרבנות שבמצורע, עולה ואשם, כבר דברנו בו, ואין בהמ"ד בלי חידוש:

דהנה איתא בספר יצירה אין למעלה ואין למטה מנגע, וע"כ מצור' להיפוך משבת, והנה עונג הוא ר"ת עדן והיינו דכתיב ונהר יוצא מעדן להשקות הגן ועדן הוא עדינא עלאה הגבוה מהו הוא למטה שיש לו חיבור בעולם ש וע"כ אדה"ר הי' משכנו בגן, וכשנתגרש מקום משכנו הוא בעוה"ז הגשמי, ונה המוציא והמביא שפע מעדינא עלאה לג מקבילים לשלושה עולמות בריאה עשוי'. ושבת כולל כל שלשה אלה, שבת ושבת דיממא, ומנחתא דשבתא. שבתא סעודתא דעתיקא עבדינן ולשון עתיקא כ"ק אבי אדומ"ר זצלה"ה מלשון הו הרים, ויעתק משם, היינו שהוא למעלה ואין לו שום חיבור לכל הבריאה והוא לעדן, שבתא דליליא היא סעודתא תפוחין, תפוח הוא כולל בתוכו כל הו ושדה תפוחין מקביל לגן שהי' כולל כ אילנות, מנחתא דשבתא הוא מקביל היוצא מעדן להשקות את הגן ובוה"ה דא ואיז והוא פשוט למבינים, והם נגד יצחק ויעקב, אברהם איתחא את כל באי והי' לו צירוף ומתחבר עמהם להכניס כנפי השכינה מקביל לגן, יצחק הי' תמימה מתבודד ודבר אין לו עם שונ ויהי כי זקן יצחק ותכהינה עיניו מראות כ"ק אבי אדומ"ר זצלה"ה שיש גדולים שמתמת רב הבהירות אי להסתכל בו, וכמו שפירש האר"ז"ל בהא אור ובורא חושך דבריאה שהיא מיחסין אלי' חושך שהיא חושך שלמעלה יכולין להסתכל מחמת רב הבהירות, ו הענין ביצחק כי זקן שפירשו ז"ל (יומא זקן ויושב בישיבה ע"כ ותכהינה עיניו רב הבהירות שהשיג והוא מקביל לעדן הוא יושב אהלים כלול בתרין שנשן אחיות רחל ולאח מחבר עלמא עלאה תתאה כבוה"ק, מקביל לנהר היוצא להשקות את הגן:

ולפי דברינו יתפרשו לנו עוד דברי המדרש הסמוך לו. מה שאמר מרע"ה יפקוד ה' אלקי הרוחות לכל בשר איש על העדה מנה עליהם מנהיג שיהא סובל לכאו"א לפי דעתו, והרבה מפרשי המדרש נתנו יד להגיה ולשנות מקומו להלן. ולפי הג"ל י"ל עפ"י דברי כ"ק זקני האדומ"ר וצללה"ה מקצק שהגיד

שמרע"ה ראה את פינחס מצליח והולך חשב שזה הוא האיש על העדה. עכ"ד. וי"ל דהיינו שראה שזכה למדת השלום הכוללת ומאחדת את כל הצדדין חשב שזהו האיש הראוי להיות מנהיג וסובל כל הרוחות איש איש לפי דעתו. ע"כ קבע המדרש מאמר זה כאן אחר מאמר הענין שזכה פינחס לברית שלום:

פ ר ש ת מ ט ו ת

שנת תר"ע

בילקוט בשם ספרי זוטא ישראל בבל יחל ואין אומות העולם בבל יחל. להבין הטעם י"ל עפ"י שאמר כ"ק אבי אדומ"ר וצללה"ה בטעם הנדרים שיהי' בכהו של אדם לעשות בדיבורו את הדבר קודש שתיעשה הוי' וצורה חדשה בדבר, עפ"י דברי רבינו יונה ו'מי ששומר פיו נעשה פיו כלי שרת. ע"כ כמו שכלי שרת מקדש את המנחה הניתנת לתוכו, כן הדיבור היוצא מפיו הוא קדוש ובכ"ן יכול לקדש את הדבר. עכתדה"ק. והוא כעין דברי המדרש (שמ"ר פ' ט"ו סי' כ"ד) בענין שישראל בכהם לקדש חדשים וי"ל רצונך לידע צא ולמד מכלי שרת וכו' הוי' הכהן מקבל בו דבר של קודש והכלי מתקדשת, ואם כלי חול כשהוא מתמלא מן הקודש עאכ"כ ישראל שהן קדושים ומקדשים את החודש, ע"כ. וי"ש לא יחל דברו לא יעשה דבריו חולין, מכלל דבריו הם קדושים:

בששומר את פיו, ולכאורה מאחר שנברא בשביל כן לספר בתהלות ה' הרי בסתם הוא כלי שרת. אך יובנו הדברים עפ"י הירושלמי (ברכות פ"א ה"ב) רשב"י אמר אילו היונא קאים על טורא דסינא בשעתא דאתיהיבת תורה לישראל, הייתי אומר לברוא את האדם בשתי פיות אחת לקודש לתורה ותפלה ואחת לדברי חול, חזרתי ואמרתי אי מה בפה אחת מקלקל ומדבר לשה"ר עאכ"כ בשתי פיות, ע"כ. והפירוש הוא לפי דברי רש"י ע"ו (נ"ב) דכ"ש שנטמא צריך טבילה ומשיחה בשמן המשחה מחדש, הרי דאחר שנטמא כלתה ממנו הקדושה וזו הוי' טענת רשב"י מאחר שאין לו אלא פה אחד ומטמא את פיו בלשה"ר וכדומה כלתה לקדושתו, וכל הדיבורים שידבר אח"כ בתורה ותפלה הרי הם כמו שמקריב מנחה בכלי חול, ואילו היו לו שני פיות הוי' נשאר אחד קדוש עכ"פ, צ"ז חזר ואמר כו' דאף אם יהיו שנים לא יועיל כלום, דיטמא שניהם, ותועלת לא תהי' והרע יהי' בכפלים, דידבר לשון הרע הרבה. וי"ש ר' יונה דוקא כששומר פיו, דאל"כ הרי הוא ככלי שרת שנטמא ואולה לה קדושתו. והנה ידוע דברית המעורר וברית הלשון מכוונים הם, ואם חילל ברית המעורר אי אפשר להיות שומר ברית הלשון, ופירשו המפרשים את הפסוק (תהלים נ"ה) שלא ידיו בשלומי, אז ודאי חילל בריתו. והנה יוסף הצדיק במה ששמר את בריתו הוקבע טבע זה בכל ישראל שיהי' כל אחד יכול להיות שומר הברית, תיפוך ממה שאמר ההוא צדוקי לרב כהנא (סנהדרין ל"ז) אפשר אש בנעורת ואינה מהבהבת, ואח"כ כשבא פינחס וקינא עוד על

וצריך להבין מדוע דוקא כשמקדש פיו נעשה כלי שרת, למה לא שאר אברים למשל כשיקדש ידיו או רגליו ייעשו כלי שרת. אך יובן עפ"י מאה"כ (ישעי' מ"ג) עם זו יצרת לי תהלתי יספרו, הרי כי כל בריאת האדם היתה בשביל זה שיספרו תהלות השי"ת, ודוקא ישראל כמ"ש עם זו וגו', וע"כ או"ה שאינם נעשים כלי שרת ודיבורם אינו נעשה קודש, ע"כ לא שייך בהו לומר שלא יעשו דבריהם חולין, ע"כ אינם בבל יחל: ובה"ה יובן למה נאמרה פרשת נדרים אחר פ' פינחס. הנה צריכין להבין דברי ר' יונה במה שאמר שנעשה כלי שרת דוקא